

M. Cerasuolo, M. Menchise, D. Muscillo, M. Petraccone

STRAGENZANO

Antologia dialettale genzanese

© 2015 M. Cerasuolo, M. Menchise, D. Muscillo, M. Petraccone

Edizione a cura del *Centro di documentazione dialettale* di Genzano di Lucania (PZ)

Prima edizione, febbraio 2015

Seconda edizione, marzo 2015

Terza edizione, giugno 2015

Quarta edizione, ottobre 2015

Quinta edizione, dicembre 2015

Foto di copertina: Genzano di Lucania — Vallone Michele, di Nicola Di Mare

Indice

1. *Më sèndë accurrivë*, di Michele Petraccone
2. *A chi appartinë?* (esercizio linguistico) di Donato Muscillo
3. *Sabbëllòdd*, di Michele Menchise
4. *Addu varvirë*, di Michele Cerasuolo
5. *Culécchië u scarparë*, di Donato Muscillo
6. *Santa Marijë*, di Michele Menchise
7. *Rëcótta scëcanghë*, di Michele Petraccone
8. *La patutë*, di Michele Menchise
9. *Vinëmë a dà na manë*, di Donato Muscillo
10. *Furmaggë póndë*, di Michele Petraccone
11. *La zuquarèdd dë mastë Mëncarónë*, di Donato Muscillo
12. *Trëntinë e trëntanë...*, di Michele Cerasuolo
13. *I parólë*, di Donato Muscillo
14. *Breve historiola de l'ortagio che, nato bene, doppo mal apprezzato e snaturato, volle cercar lo cunto de la sua vendetta*, di Donato Muscillo
15. *Sant' Antunë... funtanarë*, di Michele Cerasuolo
16. *La paciënzë dë dòn Cëccëll*, di Donato Muscillo
17. *Mangë, ca è èss mangiàtë...*, di Donato Muscillo
18. *Attëlië Mëlanë e u puteharë brótt e fëtèntë dë Spënazzóllë*, di Donato Muscillo
19. *U sorëcë dë campagnë e u sorëcë de cëttà*, di Michele Cerasuolo
20. *La vëcchië dë Tònn*, di Donato Muscillo
21. *La capëddërë e l'anëmë du prëhatòrijë*, di Donato Muscillo
22. *I sci dë mastë Nëculinë*, di Michele Cerasuolo
23. *U panëcutt*, di Michele Cerasuolo
24. *U mbrëll assótt*, di Michele Cerasuolo
25. *La fërë*, di Michele Cerasuolo
26. *La gèntë ténë da dicë sèmpë...*, di Michele Cerasuolo
27. *U rëfèrèndum*, di Michele Cerasuolo

28. *Alézz a u fórnë*, di Michele Cerasuolo
29. *I vóccë dë la nòttë (... A Vënósë)*, di Michele Cerasuolo
30. *Sparagnà!*, di Michele Cerasuolo
31. *Na sëntènzë sènz'appèllë*, di Michele Cerasuolo
32. *Sunn dë na nòtt dë mèzz'estatë...*, di Michele Cerasuolo
33. *La prucëssiònë*, di Michele Cerasuolo
34. *Spéss l'apparènzë ngann*, di Michele Cerasuolo
35. *U pacchë*, di Michele Cerasuolo
36. *Studintë sfasulatë e sfuttintë*, di Michele Cerasuolo
37. *Rë 'ntëllëggènzë më puòijë*, di Michele Cerasuolo
38. *Sèrijòdd*, di Michele Cerasuolo
39. *Da u midëchë*, di Michele Cerasuolo
40. *Cardill*, di Michele Cerasuolo
41. *L'èrèdëtà*, di Michele Cerasuolo
42. *Zia Grazijë*, di Michele Cerasuolo
43. *Cunéglijë e fast food (dë mastë Tòninë)*, di Michele Cerasuolo
44. *'Mpa Dunatë*, di Michele Cerasuolo

Prefazione

Può il dialetto assurgere a lingua letteraria, può prestare e far valere la sua immediatezza, la sua carica creativa e colorita? Può avere chances e ricavarci un suo spazio autonomo e competere, o, anche solamente, avere pari dignità espressiva? Sono interrogativi che ci poniamo e che sollecitiamo anche in voi.

E' nostra intenzione proporre e dare spazio a chiunque abbia voglia di cimentarsi nella scrittura dialettale genzanese. Proponiamo testi nel convincimento che il dialetto abbia una sua dignità ed autorevolezza non solo, ma esso, come lingua materna, possa avere addirittura una marcia in più per la maggiore vividezza di linguaggio, per la coloritura espressiva di parola, per l'immediatezza a cogliere situazioni, insomma un mix di genialità creativa che andrebbe riscoperto e valorizzato. A tal proposito rinnoviamo l'invito a quanti vorranno cimentarsi nella scrittura dialettale ed offrire il personale contributo.

Ad oggi abbiamo confezionato una modesta antologia di scritti (Michele Menchise, Michele Petraccone, Michele Cerasuolo, Donato Muscillo), avendo assieme collaborato a dare testimonianza del grande valore dell'oralità genzanese.

Non sono un critico ma amo chiamarli bozzetti letterari. Bozzetti perché tracciati con rapidità di tratti, schizzi non finemente lavorati/cesellati, ma compiutamente delineati, impressi. Letterari perché possono annoverarsi nella scrittura alta e di valore, con il gran pregio di mettere in risalto la lingua dialettale, assegnandole una ribalta meritevole di approfondimento. L'oralità consegnata al godimento ed alla comprensione di tutti, popolare quindi, con la vividezza delle sue espressioni e con la coloritura dei suoi termini, eloquenti, azzeccati, impagabilmente evocativi, carichi di forte ironia per fatti e situazioni.

Donato Muscillo

ooo

Brevi convenzioni per la scrittura e la lettura del dialetto genzanese a cura di Petraccone-Muscillo

- **è (aperta)** come in: *quand'è bèllë chëra mënënnë, Vu mettë na tacchëcëddë?*
- **é (chiusa)** come in: *vënë, védë, péglië... e së në vaijë sënza pahà.*
- **ò (aperta)** come in: *sò bèllë sti burraccë, ma sempë fòglijë sò.*
- **ó (chiusa)** come in: *pózzë, bavóglijë, bóssë e rèbbóssë.*
- **ë (vocale muta o evanescente)** come in: *sëmëlë, prascënë, pastënachë.*
- **ijë è una i “bagnata e trascinata”** come in: *ijë (io), Ddijë (Dio), féglijë (figlio/a), péglijë (prendi/e).*
- **scë** è la **sci** di scivolo senza i e con suono legato alla consonante successiva. Come i napoletani pronunciano spaghetti e noi pronunciamo **scëcànatë**.

Më sèndë accurrivë

di Michele Petraccone

Uh, Madònna méijë, s'è arsë u suchë. Man-
naggië, l'avijë prëparatë chë tanta priscë.

Më sèndë pròprijë accurrivë, pë non parlà
grassë. Avijë accattatë nu dëntëciddë
tinërë tinërë dë aijnëciddë da lattë e avijë
fattë tre mugliatiddë, dujë pë Mbròsijë mijë
e unë pë mémë, chë la dacciatóre còmë
facijë mammë. Quannë i stacijë facènnë
nda dduglijë mënijë n'addóre ca t'aprijë u
stomëchë.

Më sèndë pròpië accurrivë. Avijë prëparatë
u rraó chë la cunsèrvë. Avijë già fattë nu
tavëlrë dë capóndë pë fa duijë piattë a còl-
më; a mënziurnë n'èrmë arrangiatë pë na
scuscégljë, éddë pë në pécchë dë rëcòtta
scëcanghë, na mènza scëcanatë dë panë
e ijë tre paparulë sfréttë, furtëliddë, e tre
fëddónë dë panë.

No, no, cummà, non è statë còlpa tóijë e
manghë la méijë, purë së la chiacchiërë në
piacë còmë panë e nucë, è statë còlpë du
vindë dë vascë, ca ménë l'addóre dë la cu-
cinë nda la stanzë da lèttë e nuijë non amë
ndisë u fitë du harsë. Che pëccatë, sò ru-
masë tre strunzëlécchijë niuërë, ca m'aggi-
jë purë affëttëcà pë pulzà la tiellë e sca-
strëcarlë.

Ma non cë vòglijë pensà cchió. Non më pè-
rdë nda nu bicchirë d'acquë. Fazzë nu su-
chë liggë liggë e chirë capóndë në li man-
giamë tóttë. Po' caccë na subbrëssatë e
facimë fèstë, alla faccë dë chi në vólë
malë.

Tra n'orèttë Ambròsijë tòrnë da fórrë;
sëstémë la cióccë nda la staddë, la cuvè-
rnë e se në nghianë sópë. Së cambië, së
lavë e së vénë assëttà vëcinë alla ciumënë-
rë.

Ambròsijë è turnatë da fòrë; sè vedë ca ténë famë ma non addummannë sè i capónd so' cuttë: sapë aspëttà e ndandë më guardë allègrë e chë l'ucchijë lucindë.

Në chijëcamë i capóndë e pulzamë purë u suchë liggë liggë cu ppanë. Quann vedë ca lë caccë la subbrëssatë, facë na mènza risë e l'ucchijë so' sèmbë cchió lucindë. Bèvë na stëzzòddë e pò n'autë. I rrëcchjië lë dëvëndënë ròssë e ijë capéscë ca la prëssionë aumëndë. Pò sè auzë e vénë vëcinë a mmëmë, m'accarëzzë e, alla mu- pègna, m'abbrazzë e më pòrtë nda la stanzë da lèttë.

La prima nöttë ijë m'appauravë ca chë códd stannardë më facijë malë, ma pò aggë vèstë ca u luchë ngéijë e códdë su sapë truà. E ijë pò saccë ca quann all'ò- mënë vénë córë péccë non g'è Créstë ca lu pótë fërmà.

Na cummara méijë, ca tenghë a Bëllunë, më cuntava, ca ddà la dicinnë còmë na ciu- ciarijë, ca quann l'òmënë erë arrapatë fortë, trasijë ncasë e dicijë alla mëgliérë: "Donna, abbassati le mutande che dobbia- mo parlare".

E purë cchió vëcinë a nujë, nda i mmunta- gnë dë Avëglianë, nu maritë dëcìjë alla mëgliérë: "Mo më l'avissa ra na nzè rë ciun-

na, sópë a stu mundónë rë vriccë. Sè nò taglië ra códë a u ciuccië".

2

A chi appartinè?

(esercizio linguistico) di Donato Muscillo

“Ijè sò u fégliè dè mastè Diadòsijè Paparèll, nèpótè a zia Grazziè Scèttacànrè. Stacimè dè casè a u custè dè Giuannónè Pésciantèrrè, u cugginè vustè, pròpijè accérè a cummara Ziòdd, chèdd c’avijè spusatè a Mèngóccè Dintallaschè. U cumparè mijè dè Sangiuuann éjè Vètóccè Stòrciatacciòdd, ca la fèglia mēzanè s’è mmarètatè chē códd sciaumatè du fégliè dè Panètustè. Attanēmè s’arrècòrdè ca irvè cumpagnè chē Mèchēlinè Cacachiuvè e Savénóccè Zéppèlapèzzutè”.

“Uaglió, u vù sapè, va la péglià a Rutè, chi cazz tè canòscè!”

3

Sabbèllòdd

di Michele Menchise

La vèrètà mu fèzè sapè da trè a quatt vótè, sèmpè pè la cumpagnè dè la sórè, e ijè pè assèncèrarmè sè mè vulijè gióstè ó a passatimpè u purtaijè ncampanè, purè pè farmè trà nè pécchè la cauzèttè, ma quann arruamm a u strétt nòn putitt cchió schèfusscè.

Lè mannaijè a dicè u sé. Chè nòn vè dichè... Tantè fuijè u priscè ca nòn mè lassavè cchiò pédè, addu scija scijè mu vèdijè sèmpè nnantè.

Nòn passavè timpè a lunghè ca còssè sè scumbènnavè sènza dicè né linè né lanè, nèsciunè mè sapijè a dicè chè finè avijè fatt, e énta la capa méijè s'aggèravènè tanta brótt pènzirè, ca nòn mè facinn accapèzzà cchió la grèttà méijè. Quann pò mènitt accanóscè u mutivè, na

scèmètódènè da nintè, mu vulijè mangià a muzzèchè a curè malattalmè.

Sèccómè cuggénèmè Vècènzè facijè la sumanè dè la vèrvugnanzè mè vènn u prèditè dè scérlè a truà, pè fa dóijè chiacchièrè a passatimpè e purè pè sapè ancunè nuvètà, ca nòn l'avèss maijè fatt..., chi maijè putijè pènzà ca curè accèsènatè nòn tantè sè grattavè cu maritè dè chèdd, e sèccómè rècchiè sòrdè nta u paisè nustè nòn manchènè, sóbbètè nu scèrnè a dicè a Ciccidd e da tann pègliavè u móss...

Cóss fuijè u móss ca pè na bóna mèsatè nòn mè uardavè cchió mbaccè..., ijè puèrèdd chè putijè fa..., mè la sucaiijè e cétt, ma nta l'anèma méijè nè vulijè vèndètt, vulijè pagliè pè cintè cavadd, pèchè nòn mè facijè capacè pè stu vutafaccè alla sacrésè.

Alla scurdatè, na sérè, quann pò vènn da rëmisè, còmè sè rëtravè da fóré, scijè abbaschè e d'ammòntè da nnanta casè. Chè-

ra sérë, manchë a farlë appòstë, Créstë scëttavë acquë a sécchië e códdë s'era fatt giòstë còmë a nu präcinë. Nta l'anëma méijë më vënn còmë na chèdd, e pë la rabbia fòrtë lë sbattitt la mënza pòrtë mbaccë..., ma pò avitt cumpassiònë e pë farmë vèdë, pëgliaië la palètt e facitt féntë dë scé a pëglià na pòntë dë fuchë addu cuma dónna Ntunièll.

Ca nòn l'avëss maijë fatt..., sóra méijë, còmë mëttitt pédë fóra a la pòrtë, tanta l'accëcalaziònë éra fòrtë, ca nòn pòzz aducchià manchë la tònzë dë l'acquë e më në scitt bèlla lòngha lòngha éntë...

U scëcupp fózë fòrtë, vëditt i stëll u cilë, e sólë ca m'arrëcòrdë, mò pë tann, vèdë ancórë i chërnózzë nnanta l'ucchië. Nta curë mumèntë, nòn sapijë addu avijë ascònn la faccë méijë, e curë fracëtónë bèll tisë tisë, e sënza scumbònësë na pòntë, primë së vèdévë tutta la cuntassènzë e pò chë la flëmme sóijë më lucchëlavë appirsë: “Pëccënë, statt attintë a nòn fa malë ntërëss..., u vu capé ò nò ca ijë të vòglië sana sana giòstë còmë të fëzë mamëtë”.

Ija pòvëra ténta, còmë Ddijë vòllë m'auzaijë da ntërrë, ma scëchétt ijë sapijë chë tënijë, e pë nòn farmë vèdë scianghëlatë, chianë chianë e a stintë, më në turnaijë ndrètë, e cudd nòn cuntèntë ancórë më

grëdavë appirsë: “Pëccënë, aprë i rëcchië e nòn fa la stunésë, s'ama scé a tunë adrézz la camënaturë énta u carrarë giòstë, së nò së sfascë tótt e pë sèmpë”.

Tutta la santa nòtt, nta la lëttërë, facitt una cuntënuazziónë vutë e sërrutë e pënzaijë sèmpë a stu fatt, e pó' ncapë a mémë më facitt u parë e sparë – së códd nòn më vulijë giòstë nòn mënijë a fà tutta sta sparatë – e da tann më cunvëncitt ca sólë códd avijë èss u cumpagnë dë la vita méijë.

Homo Ludens

4

Addu varvirë

di Michele Cerasuolo

— Cicciddë sè tagliavë i capéddë da mastë Fërdënanndë. S'érë addunatë ca còssë scijë dë fòddë e l'addumannavë...

— U mastë, ma che éijë ca vaijë accusé dë fòddë.

— Ma no non vachë dë fòddë.

— Cómë non vaijë dë fòddë...n'atu péccchë më tagliaijvë na rëcchië.

— Be! La vërètà éijë ch'aggë ntisë ca staijë scënn la zitë e aggia scé a sunà alla salë da ball.

— Ah... e chi sè spósë?

— Chélinë rëcòttascëcanca.

— Ah!..nu mumèntë, ma còddë éijë cchiù vëcchië dë mémë... ma non érë già spusatë?

— Eh! a còrë puëraccë l'è mòrtë la prima mëgliérë e mò sè spósë n'ata vótë...

— Madò... e ténë tóttë stu curaggë!

5

Culécchië u scarparë

di Donato Muscillo

Stacijë arrumescènn, sòpë a u banchètidd, i l'ótëmë mènzë sólë quann Culécchië sèntévë nu bóss fòrtë alla pòrtë, e auzannèsë murmuravë “Mò la minë ntèrrë chèdda purtècèdd, ècchè éijë, sè na fória fèttutë“. “Ijë sò la Mòrtë“. Culécchië rumasë frédd, tènijë na cérë dë faccë, érë mbanbaliutë, lë anzèrnë sólë duijë parólë, “Mè, assittètë!“. “Nòn tènghë timpë da pèrdë, arrumiscètë”.

Culécchië, sòpa pènzirë ma ngazzannèsë nè pécchè, rëspunnëvë: “Manchè nu nsègnë dë crócë, dë nu Glòria Patrë, ècchè cazz! Tinë la névë énta la sacchè?”.

Ancórë sbabbutë l'addumannavë “Chi sèntë tó? Pròprië, pròprië la Mòrtë mpèrsónë?”. “Vèramèntë, rëspunnëvë cudautë, ijë só nu sòttapòstë, u Capaddózië nustë tènë sèmpë chè fa, chè chèdda cazz

dë lésta gènèralë mmanë, a nuijë nè lassë na zónë, ijë tènghë Inzanë, Banzë, Palazzë e l'Aggèrènzë”. “Zë Culé, pèrò, mè staijë facènn pèrdë timpë, aióttètë, aggia scé pë duijë a Palazzë, pë unë a Banzë e pë n'autë all'ótëmë a i sètt all'Aggèrènzë e cramatinë sóbbètë a i séi e mmènzë a Banzë. A Inzanë turnarraggë tra na quèncinë dë iurnë”. “Ntratantë ca t'assóppë còdd sèdórë da mbróntë assittètë, tè faijë nu bécchirë dë mirë bbunë e dècimë duijë chiacchiërë“, Culécchië pègliann nu póchè curaggë lë dèss: “Vivë, vivë, ah! chè bèlla pòlèvë, stu mmirë ca sapë dë ciucchelatë u fazzë ijë, éijë mirë dë Audëmann, na bèlla vègnarèdd, tutt glianëchë dócë e tustë”. “E assègnërijë, luatëmë nu pènzirë, nòn sè stanchë aggèrannë sèmpë, sòtt e sòpë, paisë paisë, ava èss nu mèstirë chi cazz..., fètèntë, purtann u lóttë a i faméglië e facènn chiangë i crèstianë”.

“Assafà a Ddijë, pènzavë Culécchië, avijë spiatë la buttéglija sëmènzunë, “Aiutantë

dè la Mòrtè, mò v'accompagnè purè ijè, sà pè darmè curaggè, mè fazzè na stézzè”.

“Nòn só manchè quatt iurnè ca éijè mòrtè mèglièrëmè, l'avissè sapè, e già tòcchè a mémè, fòrsè è mègliè, nè luamè sóbbètè u pènzirè...”. “Mè dèspiacè, déss u sòttapòstè, nòn u sapijè, la sèttèmana passatè stacìjè nlècènzè”.

Vèvènn vèvènn èrmè passatè a n'ata butté-gliè. “Assègnèrìjè, ma la lésta tóvè ava èss sèmpè chiéna?, mè spièghè mègliè, sè ijè m'avèssa luà e a u pòstè mijè mèttiss a n'autè chè cambiarrìjè? Mènènn éntè a stu cafurchiè, sè passatè nnantè a nu mègnalè, dà staijè dè casè na vècchiarèdd, Marècangèla, da tant'ann a cagnèlà sópa na sèggè, ca préghè, quann facè l'òrazziunè, e ijè la sèntè ògnè sérè, u Padrètèrnè ca sè la vénè a pèglià...”.

“Mò tó, duijè chió duijè fann quatt... a u luchè mijè tè purtè quèlla sdulfatè pòvè-raccè, c'aspètt la grazziè”.” Sintè, fa na cósè, quann scapèliscè ai sètt stasérè, passè da Inzanè e tè vinè a pèglià nu muzzèchè chè mémè, mè daijè u timpè d'arrumèscè na cusarèdd da mangià, qualchè pizz dè sauzézza grassè ènta la nzògnè l'avèssa truà, vachè a vrèscèglià énta la pèdannè, e dè sècurè, (la bunanèmè dè mèglièrëmè èra massarèdd), nu capètidd e subbrèssatè ngè adda stà... Na pònta

d'accè e nu furmaggè dè lóssè, n'uvè sfrètt chè duijè paparulècchiè furtè e pò nè chiècamè, a scècascè, nu prètt dè glianèchè, e chi s'è vèstè s'è vèstè!”. “E pè fèrnèscè tè fazzè assaprà i rèsòliè mijè, e mò tè cantè nu muttètt: “Puijè mètt i nózzèlè o i fògliè dè marénè, i frònnè dè laurè o dè cètrènellè, i scèscèlè, i fascènèdd, i sèmmèntè dè mèlèdd o dè zuc-carill, la mènta frèscèchè, la cannèllè, i scòrzèlè dè lèmonè, dè marangèlè o dè mandarinè, i nucè, i mènèlè. Nu fèss m'ha détt ca u facìjè purè chi lampasciùnè. Tantè dè spèrètè, tantè d'acquè, tantè dè zócchèrè. Tutt quant sapimè fà u rèsòlijè. La vèra artè éijè sapèrsèlè vèvè”.

U sòttapòstè, ntratantè, facìjè chè la capè sinè è nònè, “Vabbù, zè Culé, mè pòrtè la vècchiarèdd” e sè nè scévè. Culécchiè, nòn sapijè sè avijè rirè o avijè chiangè, l'atu ggirè érè tra na quènècinè dè iurnè, érè sèmpè timpè uadagnatè.

6

Santa Marìjè

di Michele Menchise

“Ma tó chè vaijè acchiann, ca më uardè chè chèdda faccè stralunatè e chirè ucchiè spèrètatè? I uaijè i sapè la cucchiarèdd! La crócè dè mammè érè pèsanta pèsantè, e ijè sulè, ca capijè tutt i ntrèfèchè e strèfèchè, nè suffrijè chió dè èdd. D'at-tanèmè, pùuèridd, èra murtè da trè ann e chió e nuijè campaijmm énta la mèsèriè niuèrè. Ancórè avìa fèrnèscè i sètt'ann e già da u mésè dè maggè mammè m'avìè détt: “Cicidd mijè bèll, purè tó ja mètt u móscèchè a la rótè, e a Santa Marìjè, vu o nò vu, t'aija mètt a patrunè, qua i vóccchè da sfamà sò tantè e u casciónè nustè ià sèmpè vacantè”. Sólè ca m'arrècòrd, quanta sérè àmè mangiatè nu scurzèlè dè panè tu-stè mbóss all'acquè, ca pè fall scènn abba-scè strècavè sòpè na pòntè dè diavèlèc-chiè. Ijè, érè chió grannècidd, e bènè o malè më facijè capacè e më stacijè cétt, ma l'atè a cénchè fratè, ca érnè chió zéc-

chè dè mémè, quann nòn s'anghinn la panzè, abbiavènè nu runzèlè a malahórijè, ca tann la fèrninn quann s'addurmèscinn. Sèttèmbèrè nòn tardavè a mènè, e u jurnè dè Santa Marìjè arruavè purè pè mémè, e u patrunè, già më l'avijè acchiatè. Mammè më déss: “Vidè Cicidd ca u patrunè nòn éi-jè nu mangia uagliunè e u patt c'aggè fatt ia bunè, n'ava dà nu tómmènè dè granè a cólmè all'ann e nu létrè d'ugliè e nu chilè dè salè a u mésè, dè chió n'ava fa mètt nu mènzètt dè favè a la partè e la spèculaturè a campè apirtè. Ognè òtt iurnè a mutà e quénècè a fà fèstè”.

La matinè dòpp dè Santa Marìjè, mammè s'auzavè chió sóbbètè dè tutt l'atè jurnè, nta quatt e quatt'òtt, m'accuglièvé la muccéglià méija e la mèttévè nta u tascap-panè; ca pè tant'ann avìa sèrvutè a Tattè. Mè lu pènnèvé ncruciunè sópa ai spadd, më l'aggiustavè bèll bèll, më dacévè la manè e n'anzèmm da casè. Strada facènn, më fèzè tanta raccumandaziunè, e quant

chió nnantë scìmm, chió mē strēngijē la manē..., èdd sapijē chè tēnijē ngurpē, cósē ca nēsciunē fégliē pótē maijē pēnzà.

Quann arruàmm a la casē du patrunē, u sciarabball cu cavadd sòtt érē già pròntē, facitt nu zómpē e mē mēnaijē sópē e grétt grétt nē scēmm fóré.

Manchē u timpē dē mētt i pidē ntèrrē, ca u massarē mē purtavē a u jazz i purcē, i cuntavē a unē a unē finē a trèntaduijē, po' mē mēttèvvē na manē sópa a la spadd e chē chēdd autē mē nzēgnalavē addó a mēnzadijē avijē calà la mòrrē all'acquē e mē déss: “A calàtē dē sólē t'aija rētrà“. Pò trasēmm énta la massarijē, èdd nnantē e ijē appirsē, aprévē u casciónē e pēgliavē nu stiavócchē attaccatē e tótt e mē l'aiutavē a pònn éntē a u tascappanē, “ Mò vat-ténn”, mē déss, “e statte attintē e Dijē t'ac-cumpagnē“. Apritt u cancidd e allēntaijē i purcē, lórē nnantē e ijē grétē, sēmpē a ucchiē ca nòn i pērdijē.

Quann m'alluntanaijē, tant da nòn èss véstē, apritt u tascappanē e mē rēnditt còntē dē chè m'avìē misē éntē a u stiavócchē. Chē..., l'ucchiē nòn crēdinn a lórē stēss e rērinn sulē sulē, nòn sē parinn a cunsèlà..., dà ént n'gérē nu bèll pēzzalē dē panē frēscēchē e tanta pummēdurē c'avarinn fatt fēlicē i fratē mijē..., ijē mē stacijē

assēcurann sti cósē, quann tutt na vótē, Zēncaridd, u canē dē la mòrrē, accumēnzavē a iattà fòrtē. Mē vutaijē accérē a édd e u guardaijē mbaccē e lē stacijē dēcēnn, e nòn vèditt chió i purcē, sóbbètē dacitt tèrrē a u pēdē, ijē nnantē e Zēncaridd grétē. Sòtt a la partitē ng'érē nu uarrēcidd e dà acchiarēnē nu rēvutē chè na stòzzē d'èrva vèrdē e pascinn bèll accutē accutē. Chianē chianē, dòpp ca mē rēfiataijē, chè la santa pacienzē, mē li cuntaijē arrétē, e, quann mē sacréditt ca érnē tótt, m'assēttaijē purē ijē sópē a nu pēscēcónē, da dó putijē uardà la mòrra sanē, e pēnzaijē dē pēgliarmē nu muzzēchē dē panē. Traijē u stiavócchē da fóré, l'apritt e mē tagliaijē na bèlla fèddē dē panē sēnza sparagnē, e mē stacijē strēcann nu pummēdórē sópē, quann vèditt a Zēncaridd, assēttatē accérē a mémē, ca mē uardavē chè tantē dē lēnghē da fóré; u uardaijē e pēnzaijē ngapē a mémē, e mò nòn avarrìja mangià purē códd?

Accussē, tagliaijē n'ata bèlla fèddē e nē la dacitt a édd, e dòpp, nzimèlē, nē scēmm a trà na vèppètē d'acqua frēscēca a u zupacchiē.

A mèzza dijē calaijē la mòrrē all'acquē, e i purcē, dòpp abbunghiatē, sē strumèlarnē bunē e mègliē e sē mēttèrnē a gruffèlà e ijē e Zēncaridd nē mangiamm curē ata a péc-

chë panë. Quann vëditt ca u sólë pëgliavë la calatörë më sëntitt chió sullëvatë, më sëntitt n'ata a tantë. Chianë chianë accuglitt la mòrrë e pass nnantë pass më rëtraijë a u pagliarë.

Mbralucë e scurë arrùuaijë a la massarijë; u massarë aprévë u cancidd dë la varratë e man man ca i purcë trasinn, së li cuntavë arrëtë. Cómë fërnèrnë dë trasé, “Aijóttë, më déss, va tē sciacquë i manë e trasatënn éntë ca la spésë ia pròntë“. Quann trasitt énta la massarijë, sópa nu chiancónë vëditt na spasa chiéna chiéna dë panëcutt e patanë. U pastórë e u ualanë avinn pëgliatë pòstë, më pëgliai jë na chianchë e m'accustaijë purë ijë. Tótt éra pròntë ma nësciunë mangiavë, ma cómë s'assëtavë u massarë e mënavë la primë fërcënatë, tutt l'autë facèmm u stèss. Quann mangiaimm, ògnunë avia purtà u banchë nnant a édd, e guaijë a pëglià na fërcënatë da nnant a n'autë, e cómë u massarë dacië vóçë, sóbbëtë aggëravë la fiaschë chë nu bèll cannidd a crócë.

Chëra sérë, chi s'arrècòrd chió dòpp quanta timpë, më luàijë tanta bèllë chiéchë, e u stumacacchië mijë së fëzë ténazz. Dòpp ca më l'anghitt, all'usë all'usë, nòn vëdijë l'órë d'aijazzarmë, u massarë s'addunavë ca nòn putijë chió arréscë e më mënavë a còlchë ènta a la pagliérë. Cómme më scët-

taijë, pécca timpë stacitt e calaijë a sunn chinë, ma primë, tra i tantë pënzirë ca m'aggëravënë ènta a la capë, m'arrëcurdaijë u détt dë mammaranna méijë: “Créstë nòn së vaijë a còlchë së primë nòn arrumèscë a tótt!”.

7

Rēcóttà scëcanghë

di Michele Petraccone

Quannë a prëmavérë stacijë tandë bel-l'èrvë, i ppèchërë stacinnë sembë a rumënà. La sérë tininnë i mmènnë gròssë e s'anghijnnë sécchijë e sécchije dë lattë. Cchijó lattë, cchijó furmaggë e rēcòttë.

I cliëndë dë rēcòttë èrënë i stèssë, i prèzzë calavanë, ma l'abbunanzijë li facijë dëvëndà dëvèllësë. I putëarë dicinnë a i furmaggiarë dë scérsë a pëglijà la rēcòttë, ca nòn l'avinnë vënnutë. E i mmammërë nòstë chè avinna fa? L'avinna scëttà? Mai sijë! Non së scëttavë nindë; manchë i ssètëlë du purchè accisë, në li purtavënë a u scarparë, ca li usavë mbbòndë a u spaghèttë còmë n'achë.

Mammë prëparavë nu bèllë candariddë dë tèrrë, smaltatë e vërnëciatë, e dda adduvcavë la rēcòtt avanzatë. Sópë attaccavë nu strazzë, pë non fa scé i mmòschë, ma

chió pë non sendë chëra pózza bróttë dë cèssë, ca la rēcòttë stacijë fèrmëndannë. Doppë na sèttemanë-dicë iurnë la rēcòttë pëgliavë nu culóre marrunginë còlòr di rósë e non tinijë cchió chëra bróttà pózzë, ma së sëndijë n'addórë dë mènda pëpërinë.

U furmaggë pòndë éra cchiù fortë; assumëgliavë a u gòrgonzólë, ma éra n'ata cósë. Chë duijë o trë cucchiarë dë rēcóttà scëcanghë tè putivë mangià na scëcanatë dë panë.

8

La patutë

di Michele Menchise

Na sérë, mò nòn avè assaij, trè quatt dè nanta casè nè dacèmm la ntésè c'avimma scé alla pórtè a fa u duvérè.

Era na sèratè ca manchè i canè sègnurè, na nèglia scurrunè e fétta, ca la putivè taglià cu curtidd, própria na sèrata adatt a chirè survéziè.

Tónna dè Ménchë, fèmnëna grann e dè spèriènzë, scia nnantè, ógni tantè dacijè vóçë, e ijè Rèsèdd e Cannètèll, scimm grètè a ucchiè ucchiè.

Quann arruamm nnantè alla fèrrarijè dè mastè Ròcchë, tutta na vóta Tònn sè drupavè ntèrr e pòzza scèttà nu lócchëlè ca sè pòtt sèntè au castidd ammòntè, sè nè éra sciutè pròpriè lòngha lòngha ntèrr e u zè pèpp fèzè unè scècatt. Tutta còlpa dè cèrtè scapèstratè. Vuijè nòn sapitè chè t'avinn cumbènatè chirè assassinè, chirè

sòrtè dè fracètunè avinn stisè, tra nu parètè e n'autè, nu filè dè fèrfèlatè, e chèra puèrèdda dè Tònn, còmè arruavè bèlla scèchëtta scèchëtta sè ntruzzèllavè éntè e sè nè scévè gamm all'ariè, chè nuijè nta curè mumèntè, nòn sapimm addu mètt la faccè, avimma rirè o avimma chiangè.

Ntratantè nè rèsulvèmm a dà na manè a Tònn, ca éra rumasè tutta nqualatè, la chèdda ca sè érè addulfusciutè, e chirè fégliè dè mamm bbònè, ascusè grètè au parètidd du uaddónè sè sbracavènè dè rèsatè. e mènè malè c'avèrnè salè mmócchè e pègliarnè pédè a fuscè pu uaddónè abbascè, ca sè Tònn l'avijè a ttirè nta i mmanè sóijè, a unè a unè l'avija tórcè la capè còmè ai gadduccèlécchiè.

Firmato *Homo ludens*

9

Vinëmë a dà na manë

di Donato Muscillo

“Vinëmë a dà na manë”, déss cuggénëmë, “ca në la sbrëgamë la matënata stëss”. ”Ijë nòn sò dë fòrë, u ssaijë, invécë d'aiutë tē fazz dammaggë”, lë dëcitt. “Caminë, tē mparë, accumminzë a pëglià i panaridd e abbiàmënë”.

Stacimm scënn a Muntësèrëchë, e nòn éré mai sciutë fòrë, ijë só fèglië dë artëggianë, attanëmë falëgnamë, (sò natë éntë a i pampóglië, saccë accanóscë l'addórë dë pulëturë e dë sèhatórë), papanónn Dunatë facijë u scarparë e papanónn Mëngóccë u sëllarë, facijë i uarnëmintë pi nëmalë di massarë furëtanë.

All'aria apèrtë éijë n'ata cósë: fiurë, èrvë, tìrrë, albërë, ucidd, arië e aria frèscëchë, nu vëntëciddd ca tē tēddëcavë mbaccë, e mò l'addórë dë fichë, mò chëddë dë

mèntë, mò dë fënuccidd, chë arrëcrijë, chë magnëfëcènzë.

Manchë èrmë arruatë, u fracëtónë dë cuggénëmë accumënzavë u laturnë: “at-tintë addu mitt i cazz i pidë, nòn scënn al-l'andrètë ca péstë i chiantinë, nòn accugliënn chidd vërdëlidd, lassa stà chidd zëcchë, primë attandavóllë në pécchë, nòn i mungëlësciann tròpp, u panarë sëmënzunë u staijë scëttann pë ntèrrë... ”M'ére abbuttatë finë all'ógnë di pidë, “Uaglió“, lë dëcitt, “mallëtt a quann t'aggë détt sinë, mò stëss më në vachë e sti cazz dë pummëdurë accugliatëll tó, a unë a unë...”.

10

Furmaggè pòndè

di Michele Petraccone

I pèzzètèlè dè furmaggè ammatravènè sópè i ttavèle, a u frèscèchè nda la gròttè. Ngerènè certè tipè dè mòschè o dè mèscunè (nò u saccè) ca scinnè a fa dd'òvè nda u ffurmaggè, dòppè c'avinnè fattè la sarénghe nda la pèzzè, cu pungègliónè ca cacciavenè da la códè.

Dall'òvè crèscinnè tanda vèrmèciddè, ca chianè chianè mangiavènè u furmaggè e lassavènè la cacca lórè; ma sèmbè cacchè dè mènénè érè.

Ngèrnè chiddè ca scinnè paccè pu ffurmaggè pòndè: érè nè pécca fòrtè, ma cu ppanè éra sapuritè e azzèccavè la véppètè.

Sugrèmè éra unè dè chissè e quannè papà truavè na pèzza pòndè nè la rialavè e códdè nòn sapijè còmè rèngrazziarlè; sè rèspezzavènè e sè vulinnè bbénè.

La mègliérè e la fèglijè nò u vulinnè vèdè quannè mangiavè u ffurmaggè pòndè, chè tuttè chirè vèrmèciddè ca zumbavènè da qua e da dda; putinnè èssè dè nu dicè mèl-lémètrè lunghè e nu parè grussè, accucchiavènè la capè e la códè e po' scècat-tavènè cóma na mòllè.

Allórè facinnè i sèparatè èn casè: códdè sè scijè a mangià u ffurmaggè nda n'atè stanzè o li mannavè fòrè da la cucinè.

— Attindè ca stannè i virchè!

— M'aggia sta attindè ijè? S'ana sta attindè lórè!

11

La zuquarèdd dè mastè Mëncarónè

di Donato Muscillo

Pètahurè, sólè i maestrè maestrè u sann,
cazzónè... e nòn tènghè d'abbèsugnè dè
la zuquarèdd!

Cumè rërijè dè ggèniè e sè ustiavè u mastè quann addumannavè a i frabbècaturè: “Pè auzà i paritè a squadrè chè faijè?”. “Pé-gliè nu tufè”, “Scalléff”. N'autè rëspunnijè “Mètt u mattónè”. “Vèrvèla caucè”. N'autè ancórè “Ausè u squadrè”, “Mastracchiè”. Ancórè na rësate scëcattósè! “Uaglió, sè vè truàtè fòrè, sènza mattunè, tufè e sènza squadrè cumè facitè?”.

“Mastè Mëncarónè, sèmpè sta cazz dè stòriè, dè la zuquarèdd, avastè...”. Sapiss, la zuquarèdd, trè nudè e trè nómèrè, 60, 80 e nu mètrè.

“U maestrè, e sè la zóchè nòn la tèniss, t'attacchè, ristè frècatè purè tó...” Déss unè nzéstè. Mastè Mëncarónè u uardavè éntè all'ucchiè e lè rëspunnévè, “Tó, nòn sai jè manchè chi éijè e addu staijè dè casè

12

Trëntinë e trëntanë...

di Michele Cerasuolo

Na vòlpë avia truatë nu attarulë e s'éra mpëzzatë éntë.

Nda u magazinë ncérë nu marë dë ròbb da mangià. Ogni tantë turnavë e së facia na panza...

Nu lupë la vèdèvë e s' mpëzzëcavë ap-pirsë. Mangë óscë e mangë craijë, ògne jurnë së facinnë cómë lózz.

La volpë, però, ogni tantë scia a u attarulë a védè së putia ènzë prima ca la panzë së ngrussavë assaijë. U lupë së l'addrëzzavë e non pënzavë a nintë.

A nu certë mumèntë arruavë u patrunë... la volpë së la squagliavë sóbbëtë, córë cazzónë, ca non passavë cchió da u attarulë lassavë nchiusë éntë.

Fòrënë palatë a murtë e u povèraccë së n'anzévë cchiù murtë ca vivë. Era già assaijë ca së salvavë la pellë. Quann anzévë, la volpe së fézë a truà ntèrrë e scëcamavë ca érë na bèllèzzë.

U lupë ca non avia capitë nintë, (era nêpéc-chë ntutëchë, ma dë córë) së la carëcavë ncudd e së la purtavë. Strada, strada la volpë së facia a tènè pë i lagnë.

U canë ca sapia tòtta la storia së méttèvë a cantà, pë canzunà...

Trëntinë e trëntanë u rótt pòrtë u sanë... së u sanë purtassë u rótt non sarèssë na cósa brótt.

13

I parólë

di Donato Muscillo

I parólë nòn sòntë sólë parólë.

I paróle fëgliënë sèmpë atë paróle, una sólë dë parólë në facë cintë.

Vu vèdè?

“Mammanòn”.

Sò dóijë i mammanòn méijë, zia Grazië u róss e Fëlécètt mēncascialë.

Zia Grazië e chi nòn la canuscijë a u mērcatë, a la piazz, i puteharë s’avinn stà attintë a cómm facinn i cóntë, zia Grazië érë trè póntë péscë dë na vèlanzë: “Mitt n’ata scarcióffëlë ca nòn séntë ancorë arruàtë a nu quartë e mminzë”, dècìjë “T’aggë détt ca m’avivë fa nu minzë quéntë, aggióstë aggióstë...”.

E po’ chidd puzë fòrtë dë Fëlécètt mēncascialë, la chiamavënë purë dë nòtt sè qualchë fēmënë nòn stacijë sgravann bbónë, érë mèglië dë na vammanë. E chidd dèscètë tónn tónn ca sópë u tavèlirë facinn abbulà pë l’arijë capuntidd e rēcchiètèll...

I parólë appénë i ddaijë lèntë, scèchëffóscënë da mmòcchë e sè n’abbòlënë all’arijë e nòn tòrnënë chió grètë, si i vu acchiappà sciólënë da mmanë, nòn sè fann a pèglià pë cirr, sò fatt dë nintë, sò d’arijë, dë vammacë...

Nòn tènn chëlórë ma sò cómë pënnill, nòn tènn addórë ma sò capacë dë mbrëfumar tüt cósë, nòn sò fatt dë nintë, parënë lèggë lèggë ma pòtënë èss péscë e chiù pèsantë di prètë.

Sò zècchë – scétt, ùrtë, tignë –, sò lònghë – ammamèllë, appënnëramë, arruzzënutë, arrësèttatë –, sò cècèlònghë – cata-ròzzëlë, caucènògnë, cascabbanghë, ca-

tamónë, catarrónë –, sò da risë –
cëróggënë, chiangëlùsë, ciuféché –, ncë
sò parólë ca të fann pënzà – córë, anëmë
–, parólë pë sfótt – pëttëlidd e pëttëlèdd –,
parólë tréstë – bavóglië e prëhatòrië –,
parólë allègrë – rërënèddë, scëcàcchë,
scëcannijë –, parólë pëzzutë – scèncchë,
scullaturë, stantóffëlë.

Më sò pròpië stufatë dë dicë ufanarijë...

Avastë!

14

Breve historiola de l'ortagio che, nato bene, doppo mal apprezzato e snaturato, volle cercar lo cunto de la sua vendetta...

di Donato Muscillo

Ngè l'hann tótt cu cètrulè, códd pòvèrè a édd dè cètrulè...

Sarrà ca éijè nē pécca sciapitè, vabbunè, nòn tènè tanta sapórè, mòcchè éijè nu póchè trópp mudd, però nē lu mangiamè éntè la nzalàtè, bèll frèscèchè; staijè chi su fréchè a muzzèchè, dòpp ca l'ha scècu-màtè, nzòmm facè la fèhura sóvè u cètrulè.

Mò, démm tó, chè cazz c'ènrè ca nu crèstianè sè u chiamè "cètrulè" t'addèvèntè n'ata cósè.

"Sèntè nu cètrulè, parè nu cètrulè" nòn so' bèll parólè a sèntèlè, e nu crèstianè ca l'è chiamatè "cètrulè" éijè nu fèss, unè vacantè, nu maccarónè, nu chióchièrè, nu bacchèttónè, nu ciungèlónè, nu ciafalónè, mbalèsciunàtè, mbappanutè...".

E nòn sè fèrnèscè qua, pècchè vuijè tutt quantè u sapitè ca quann u cètrulè zómpè, sè zómpè, addù vaijè? Vaijè a truà l'urtèlanè, códd puèraccè ca chè tanta standamintè l'avijè chiantàtè énta l'urtè e mò su védè turnà chi malantanziónè...!

Sant' Antunë... funtunarë

di Michele Cerasuolo

[...e tèrra chi dintë sciuppenàvë...]

Don Rocco, come al solito, dopo la funzione vespertina, seduto al suo scrittoio, lavorava.

Quella sera leggeva e rileggeva questo verso tratto da “La dësgrazië dë Don Pitrë Pulinë” — si tratta di un canto epico-lirico, in dialetto, che racconta la morte violenta del giovane cancelliere di Genzano, avvenuta per mano dei briganti di Ninghë-Nanghë, “nda i Rradd”, nel triste periodo del brigantaggio.

Colpito da questa frase, ne rilevava tutta la drammaticità espressa dall'uso di quell'efficacissimo “SCIUPPÈNAVE”.

Quando lo rileggeva gli occhi gli “stërlucinn” e la commozione, pensando al dolore della vecchia madre del giovane (tótt i cum-pagnë dë fégliëmë védë mënë, ma u féglië

mijë non u védë ancórë...), era intensa, ma, fedele al compito assunto, di lasciare ai posteri una traccia della nostra cultura dialettale, continuava a ritoccare e sistemare quel brano. Lo aveva fissato sul solito taccuino, fedele compagno, sempre presente ogni qualvolta si accingeva a contattare i vecchi del paese, per la raccolta di testimonianze orali sulla nostra tradizione.

Era appunto intento a quest'opera di revisione quando sentì bussare alla porta.

Era ormai buio, la luce della strada scarsa, e il chiarore dell'abat-jour, dritto negli occhi, non gli permise di distinguere subito i due interlocutori che aveva di fronte, Pëppinë e ‘mpa Ntònijë, che al suo “Avanti” erano già entrati.

Erano visibilmente impacciati, se non proprio a disagio, come si vedeva da quel loro girare e rigirare tra le mani, con fare piuttosto nervoso la loro coppola, e, senza prenderla troppo per le lunghe, esordirono con

un...

— Buna sérë *don Rò*...

— Uè buna sérë, assëttatëvë...

— No, no n'hamma scé sóbëtë ca n'aspëttënë a u cérquëlë ...

— Che sè dicë?

— Don Rò, e stu timpë? I jurnë passënë e u granë non éijë ancorë spëcatë!

— Eh, u saccë, më u décënë tóttë, në sèntë dë lagnanzë, ma u mutivë qual éijë?

— Don Ròcchë mijë, éijë da tre misë ca non cadë na stézza d'acquë...

— Purtroppo, intërvënë z' prëutë, i staggionë non sò cchió chëdd dë na votë; sè sò cambiatë pure i timpë: sarrà u Patraternë ca në staijë castigann pë tótt la cattëvèria nòstë e la mancanzë dë fédë!

A sti parolë la faccë dë i duije cambiavë chëlórë, dëvëntann ròssë

— I crëstianë non fann cchió i duvërë lórë: la dëmënëchë la chisë iè sèmpë vacantë; luatë chirë quatt crëiaturë e chërë ddóijë vëcchiarëdd, dë umënë non sè në védënë cchió!

Pëppinë già sè grattava ncapë e mpa Ntònij s'ajatavë u nasë...

— Facimë i fistë dë la Madonn e non sè facë a vèdë quasë nësciunë; hamm fatt la fèstë dë Sant' Antunë, ma dë umënë pëcchë sè në sò prësëntatë: na hamma sópa l'autë nnantë a u cérquëlë, appënë appënë sè sò auzatë quann éijë passatë u Santë...

— A pròpòsëtë dë Sant' Antunë — ntërvënë Pëppinë, pë mètتë finë a còrë dëscorsë ca stacijë pëgliann na chiéchë në pëcchë curiosë — don Rò, nuijë simë mënute proprijë pë édd!

— Pë Sant' Antunë? Ah! Bbunë bbunë! Che ntënzionë ténitë? Datëmë a capé!

— Don Ro... pë la vërètà, nuijë hamm pënsatë ca lë vulëssëmë fa na prëcëssionë...

— Ah, certë, quann sarà u diciassëtë dë gennajo s'ava fà... e spërë ca vuijë partëcëpatë chë cchiò dëvozionë e calorë...

— No, no! Don Rò nui avëssëmë pënsatë a n'ata prucëssionë... primë...

— N'autë? Primë? E quann la vulissëvë fa?

— Sè vuijë sitë d'accòrdë nuijë avëssëmë pënzatë a dëmënëca ca vénë...

— Dëmënëca prossëmë? Ma non éijë u timpë suijë!

— U sapimë, ma nuijè la vulèssëmë fà u stess, mò, sta prucëssionë.

— Ah! Pëcchè? Iè në pécca stranë... ma u mutivë qual éijë? — Addumannavë u prèutë a u qualë s'accumënzavënë a drëzzà l'antënn...

— Ca... l'amm già détt: da trè misë non cadë na stézza d'acqua e sólë Sant' Antunë në pótë fa u mëraquëlë dë na chiuvutë...

— Na chiuvutë!... U mëraquëlë!... E mo vë në mënité? Mo ca avitë bësugnë v'arrëcurdatë dë la Chisë e dë i Santë? E chè vë crëditë, ca Sant' Antunë facë u FUNTA-NARË... e daijë l'acquë quann vë sèrvë a vuijë?

Móscë, móscë, chè la códë mminzë a i hammë, i duijë së në turnarënë da i compagnë...

E fozë arrètë mal'annatë.

16

La paciènzë dë dòn Cëccéll

di Donato Muscillo

Zë Luciètt Sparavalistrë passavë na brótta nuttatë.

La séra primë s'avijë pëgliatë na mēdëcinë nōvë ca u midëchë dòn Cëccéll l'avijë datë pë fall luà nu fastēdiusë malë dë vèntre. Sta cazz dë mēdëcinë nòn sapijë cumë së l'avijë pëglià, la scravugliavë bèlla bèll e pò së dēcēdēvë dë sucarsëla mmòcchë cōmë na caramèll. Chè vumëchë..., lë mēnijë purë da ruvëscià, pròpijë na nuttatë chi cōntrafiòcchë... S'auzavë sòlë chë nu pēnzirë, avijë scé tann stëss a rēclamà da dòn Cëccéll! Chë la santa paciènzë, atë ca nòn l'avijë fatt raccumandazziùnë u midëchë, së pëgliavë l'ata mēdëcinë e stavótë la scazzavë sòtt a i dintë bbónë bbónë, ma u uàijë èra gruss... Cu stòmëchë mbrazz zë Luciètt së rēsolvévë a scé addu midëchë!

"Chè brótta mēdëcinë, dòn Cëccéll mijë, ca m'avitë datë, ijé manchë li canë e nòn facë manchë bbunë sērvézië..., stachë trè pòntë péscë d'airë e assòlutamèntë m'avitë cangià sta mēdëcinë, dacètëmë pēnëlë, sērēnghë, atë diavëlë, ma chëss no!".

Don Cëccéll avijë capitë la sòlfë... "Sëntitë cummara Luciètt, a sēgnërijë sitë fēmënë dë mónn, avitë crēsciùtë fēglië e sapitë cōmë fà... V'arrēcurdatë quann i mēnēn-nidd nòn gë scinn da curpë, érnë custēpatë? chë së facijë? Së tēddēcavënë chë na fōglië dë pētrësinë, së ungijë la partë dë uglië e së mbucijë èntë a u culètt du criatùrë la suppòstë fatt dë saponë...capitë? Accussé avitë fà a sēgnërijë e la mēdëcinë nòn la pòzz cambià, chëssa ava rumané pēcchë facë effètt, famm sapè..."

E l'accumpagnavë a la pòrtë, dēcēnnëlë énta na rēcchië: "Zë Luciè ngulë tē l'aia scēcaffà..."

17

Mangë, ca è èss mangiàtë...

di Donato Muscillo

Më capëtavë spéss ca scènn a Inzanë më lassavë a mangià, mbètàtë, addu i parintë. Unë dë chidd érë zianëmë Caniòccë, maritë dë na sórë dë mamm. Nu zianë d'órë, bbunë cumë u ppanë, fatëhatórë e amantë dë la tèrr assaijë, dë urtë e dë vignë... Dë pécca parólë, allègrë e strafuttëntë, érë nu piacerë truàrsë nzimëlë. Facijë nu mmirë chi còntafiòccchë, nèt, tustë, na pòlva bbónë pë dà fuchë, na ciucchelatë. Më në sò fatt dë véppëtë e chë raggiunamintë appriss...

Pèrò ng'érë nu fatt ca më ntussëcavë në pëcchë, dóijë parólë ca më dacinn sóbbëtë u stòmëchë. Nò u facijë appòstë zë Caniòccë, u ddëcijë pëcchë l'avijë ntisë da l'attanë suijë, sarrà ca érë n'usanza vëcchië, l'avinn sèmp rëpëtutë quann së mangiavë a tavëlë, e accusë së cuntënuavë a fà... Ijë m'arrècòrdë ca a casë dë papanòn s'aspëttavë, primë d'ac-

cumënzà a mangià, a farsë u sègnë dë la crócë.

Addu zë Caniòccë primë dë mèt mmòcchë aviva sèntë, chë vócc lèntë e pësantë "Mangë..." e pò appriss "ca è èss mangiàtë...". Manchë na curtëddatë, alla sacrésë, a i spadd, e tó, ca së tènivë mmòcchë na cucchiaratë dë capóntë e fasulë, già të dësturbaivë. O casòmai jë stacivë mbunnènn në pëcchë dë mëddichë éntë a u rróss dë na còchëlë d'uvë "Mangë..." "ca è èss mangiàtë...".

Stu fatt nòn tant të facijë aggiuvà nu cazz dë muzzëchë... Ma nò u facijë appòstë zë Caniòccë e manchë së crëdijë ca dacijë fastédië.

I primë vótë aggë rusëcatë ammalamentë, dòpp, mbarannëmë la sòlfë, quann sèntijë "Mangë..." manchë l'annusëlavë e nòn lë dacijë chió audiènzë, sóbbëtë më scazzavë n'ata sursatë dë mirë nèt.

18

Attélië Mëlanë e u puteharë brótt e fètèntë dë Spënazzóle

di Donato Muscillo

Attelijë e attànëmë cumpagnë, Attelijë chiù grannëlidd, èrnë sciutë a Spënazzóle pë la fèstë dë la Madònn du Vòschë.

A córë dë mënziurnë, arrutann l'appëtite, së mbucièrnë énta na putéijë pë pëglià në pècchë dë panë e cumpanatëchë.

Chè putèija lórdë e u putëharë ancóra péscë...

A u mumèntë du pahamintë Attelijë l'allungavë nu pizz d'argintë e u cazz du putëharë, primë su mëttévë sòtta dintë, pò, nòn cuntèntë, l'azzuppavë parècchië vótë sópa a nu pizz dë marmë. Attelijë sfastèdiatë e tustë lë déss "éijë bbónë?" e códd rëspunnévë "éijë bbónë, éijë bbónë..." e lë dacévë u ristë dë duijë sòlètë.

Ma Attelijë, nòn cuntèntë e chë tanta straffuttenzë, dëss a u putëharë fètèntë "Damm la prètë purë a mèmë, ca së primë tè së sunatë la tóvë, mò m'aggia sunà i mméijë..."

19

U sorëcë dë campagnë e u sorëcë de cëttà

di Michele Cerasuolo

Nu iurnë dë prëmavërë nu sorëcë, nvëtatë da nu parëntë, s'apprësëntavë in campagnë.

Fozë accutë bënëssëmë; l'aria era finë e së stacijë proprijë bbunë. Dòpp i salutë, i vasë e l'abbrazz së facèrënë na bella passëggiatë pë la campagnë e s'allargavë u córe: calma, sólë, n'aria dócë, u cantë d'i ucidd, sémbra dë stà mparavisë!

Arruavë mëzziurnë e s'avìa mangià. Córë povërë sòrëcë dë campagnë fèzë truà nu sacchè dë cósë bèllë, purë së në pécchè puërid, fèzë u mèglijë ca putijëë per cumparè: ncérë na buttéglijë di mirë... e purë u cafè!

U sòrëcë de cëttà mangiavë, era cuntëntë, anchë së ogni tantë së mënavë na bòtt chë la kódë pë pulëzzarsë i scarpë, ca da fóre s'èrënë azzancatë de terrë e zanchë;

comunque apprëzzavë la cordialità e l'accuglienzë.

Alla finë dë la iurnatë, accunmënzava a fa nòtt, së salutavë cu parëntë pë scé-rësénne, ma prima lë fèzë i cumplëmëntë, u rëngraziavë e u mbëtavë a scérlë a truà in città.

— Së vinë tè fazz vësètà purë la città e tótt i munumëntë cchiu bèll.

U parëntë cafuncidd accëttavë e së las-sarënë d'accordë ca la dëmënëchë u scija a truà.

Passavë la sëttëmanë e la dëmënëchë ch'u mèglijë vëstitë, pë cumparé, pure së ténia na pèzza nculë, nu funnill, s'apprësëntavë. Bacë, abbrazzë, salutë e accumënzarënëa chiacchièrà; pò së në scèrënë në pécchè ngirë.

Vësëtarënë chijësë, munumëntë che tanta statuë sópë, scólë, e *la Standa*, nu magazinë ca non fërnijë maijë e addò c'èrënë

tanta dè chirè crèstianè ca non sè riuscinn a cuntà manchè i pidè.

U puèridd érè minzè mbabulatè: rumurè, machènè, crèstianè, muinè, ma non déssè nintè e stacijè stréttè stréttè a u parèntè.

Intantè sè fézè menziurnè e sè retrarnè pè mangià; trasèrènè da nu buchè e sè truarènè nda la casa du sorècè civilè. Tèni-jè tótt: u litt, u cèss, i tappètè e purè na scëcatèlè ca sè vèdinnè e sèntinnè tanta cosè; non ngèrè la tavèlè pè mangià, però.

U padrunè, ca u guardavè, désse:

— Non ngèijè bèsugnè dè la tavèlè, vinè che mémè.

E u purtavè nda nu magazinè addò ngèrè ognè benè de Dijè: furmaggè dè ogni tipè sòpè i mènzèlè, fascidd dè rëcòttè, sauzézz appèsè alla lamia, granè, uglìjè, mantéchè dè bórrè.

— Mangètè tótt chidd ca tè vaijè, ca óscè u patrunè non ngéijè.

U sorècè campagnulè. che non avia maijè vestè tanta grazia dè Dijè, sè mèn'avè cumè nu dannatè e s'accumenzavè a trippà, quann:

— Scappè, scappè! — nu locchèlè u fézè aggrèzzèlà i carnè.

U povèrè campagnulè, vèdennè u parente, sè méttèvè a còrrè, purè éddè, vèrsè u pèrtusè dè la casè. U corè, parìa ca vulìa scëcattà mpitt a tutt e dduijè, pècchè érè arruatè la hattè!

La nòtt, quann tótt éra calmè, u sorècè òspètè sè prèparavè pè scérèsénn.

U parèntè l'addumannavè:

— T'è piaciutè la città? Tè sè truatè bunè? Mè vinè a truà n'ata vota?

U sorècè dè fórrè lè rëspunnévè:

— Ijè tè rëngrazijè pè l'accugliènzè, pè tóttè i cérèmònijè, ma non cè vèngghè cchió; sè vu, tò puijè mènè ogni vótè ca tè piacè.

— Ma cómè! non t'è piaciutè tòtta chédà ròbbè da mangià? non éra bbónè?

— Era tóttè squisitè, ma ijè prèfèrèscè, nu mizz prédd, na mezza mèlèdd, panè e cèpódd... chédà ca tróvè pè ntèrrè, fórrè, ma vòglijè vivè senza farmè mènè i spampanézzè a u corè!

Salutavè cétte, cétte e guardannèsè tórnè tórnè sè nè scéve.

20

La vècchië dë Tònn

di Donato Muscillo

Sèmpë chë nu zappódd mmanë, ncapë na cëstarèdd, sòtt na sparë. Na mër-zëquëlècchië dë fëmënë, òss e nirvë. Tutt i iurnë finë a i Còstë di Prascënë, acquë e vintë, sólë e frédd.

Quanta caminë, nchianë e scínn, chë chidd ammëlèdd.

A sècòndë la staggiónë, lampasciunë, ciamaruchidd, fóngë, sparëcë, cëcurièdd, sèmpë chiëcatë, móss pë ntèrr, la vèstë strèntë a i scënóccchië, u sènalë pë bbórzë.

A la massarijë dë Ustalë s'abbëntavë, a u rètòrnë. A u paisë, la sérë vënnijë passann da u midëchë, da u farmacéstë, da Donna Carlòtt.

Tònn më staijë cuntann u fatt e chidd manë sò dëvèntatë sprucchë, èdd s'èijë ar-

runghiatë tòtta quantë, nòn së n'afidë manchë a tènë la capë auzatë.

L'ucchië, ancórë lucíntë, s'arrècòrdënë.

La capëddérë e l'anëmë du prëhatòrijë

di Donato Muscillo

Mënijë la matinë sóbbëtë, zë Rusënèll Ma-naléscë, nghianavë códd scalónë dë casë ca nòn fërnijë maijë, appuggiannësë a u parètë, a unë a unë purë i scëcamézz, pròpijë nòn sè la fëdavë...

Eppurë érë na mërzëculëcchië dë fëmënë, tòtt òssërë, ma mpëcatë érë códd scalónë e arruavë chë la lènghe pë ntërrë.

Mammanònna méijë l'aspëttavë, assëttatë a na sèggë e më parijë la rëggina Taitù sópë a u trónë. Na vuciarèll, arruatë a u mëgnalë, "óscë éijë vintë dë vascë e st'ómëtë m'arrògnë d'òssërë, Fëlëcè!". "Rusënèlla mèijë, chi chë nu fatt chi chë n'autë, stacimë tutt quant éntë i mmanë du Patratèrnë...". "Vidë Rusènè, u uacilë e la pëttënëssë stann sópë all'ata sèggë, fà i sërruëzzijë tuijë!".

Cóm'éra bèll chëdda trëccia dë capëdd bianchë, parinn névë, quant'érnë lunghë e Rusënèll l'allësciavë quietë quietë e chë na manë pèsëla pèsëlë i ungijë d'uglië e pò chë quanta ggrazzië arrumëscijë chëdda trëccë, ca all'ótëmë dëvëntavë nu tóppë!

Erë u fastèdië dë ògnë ijurnë pë còrë piatt caudë dë l'anëmë du prëhatòrijë ca ijë, mënén, purtavë, attaccatë éntë a nu stiavócchë, a Rusënèll, abbascë a i Grut-tarèll, dòpp la putéijë dë Fëlicë u ssalë.

I sci dè mastè Nèculinè

di Michele Cerasuolo

Aspèttaimè sèmpè la névè pècchè nè piacìjè a nuijè guagliuncidd.

Si facià fèstè alla scólè e érè nu spassè scé, tra i lócchëlè dè i mammèrè a fa la sciulè.

Ma nui trè: ijè, Tòninè e Tatóccè tènimmè pur n'autè appuntamèntè mpurtantè. Nè scimm tratè tratè, quann nèvècavè sópè a u fuss dè la Nèvérè pè vèdè a Nèculinè ca sè mènavè abbaschè ché i sci.

Era na nuvètà e na mèravégljè pè nuijè. Tann non c'érè ancórè la tèlèvisionè e qualchè futugrafiè dè sciaturè, m'arrècòrdè ancor u nomè dè Zeno Colò, la vèdimm sólè sopè alla *Domenica del Corriere* nda la varvarijè dè mast Mèchélè e mastè Pèpp, addó cugénèmè sè mparavè u mèstirè. Vèdè a Nèculinè, *dal vivo*, quannè sè da-

cìjè la spéntè e accumènzavè a scènnè, érè pè nuijè nu priscè.

Quann se mènavè abbaschè nè sembravè n'angèlè: liggè come nu passèrè e, ché tóttè i córvè e contracórvè, vèlócè còmè na saièttè.

Nuijè apèttaimè u virnè e córè ann fèzè tanta dè chèra névè ca non sè squagliavè maijè.

Nèculinè tótt i matinè era ddà, e nuijè purè.

Pò arruavè la prèmavérè e tott u dèvèrtèmentè fèrnèvè.

A nuijè, però, nè érè mènute nu pènzirè; nè érè lassatè ncapè sèmpè chidd ca avimm vèstè e pènzamm: pècchè non pruamè nuijè a fa nu parè dè sci?

Tènimm na decinè d'annè e nè sembrava na cosa facèlè da fa.

Tatoccë érë u féglie cchiù zécchë dë na faméglië numërosë e l'attanë, la mammë e tótt i fratë grann stacinn quasë sèmpë fóre.

La casa era lébërë, ma cchiò dë tótt ncèrënë tantë dë chërë brandë. Scèmm a spià ca sòtt a nu matarazzë ncèrënë duijë tavëlë longhë e strèttë proprijë dë la mësurrë dë i sci.

Erënë léscë e grèttë: bastavë — pënzaimë nuijë — farlë sólë u sgóscë alla pòntë pë non farlë affunnà nda la névë. Tòninë pruravë na raspa (l'attanë facijëë u scarparë) e accumënzammë a sguscià...

Përdèmm nu sacchë de timpë ma non rëcavamm nintë: arruanammë solamentë dóijë tavëlë, e bastë.

Quann zë Angëlëcchijë së n'addunavë, scijë truann a Tatóccë, ma còrë fëtëntónë non së truavë: eddë scijë fóre e códdë stacijë a Inzanë; chëddë stacijë a u paisë e códdë së la squagliavë fóre.

Së scijë sèmpë scumbënnan pë tènërsë luntanë da nu léscë e bóssë!

23

U panëcutt

di Michele Cerasuolo

La iurnatë érë statë pròprijë tréstë, avijë fatt nu frèdd ca t'aggèlavë l'òssërë.

A spaccà tòtt chërë liminë sè mpucavë, ma cumë tè fërmaivë s'aggèlavë u sanghë nda i vénë.

Zë Mënchë avijë détt ca érë nēcēssariē fa cōrë lavōrë, pēcchē la vērnatë érë ancēra lōnghë e pē mpucarsē la ciümēnērë avijë èssë bèlla carēchë.

A na cèrtë òrë calavë l'ascurijë e nòn sè putija fa nintë cchió. U vēcchië e i féglijë èrënë aggèlatë, ma mētrë unë scijë a guvèrnà i sciummintë nda la stadd, l'autë, sciacquatë i man nda nu uacilë, accumēnzavë a prēparà u mangià; cōrë iurnë érë prēvéstë panëcutt e vrucchëlë.

Unë attēzzavë u fuchë, n'autë accumēnzavëa taglià a fèddë u panë tustë, n'autë

taglijavë la sauzëzz, ma non la facijë a fèdd, ma a róggëlë pë mēnarlë éndë a l'uglijë sfrétt chë duijë spēcchijë dë aglijë e duijë paparulë tisë. Pë u casonë scijë n'addórë! Intantë, l'acquë nda u carvuncid appisë alla camastrë fërvijë e dòpp i vrucchëlë sè calavë u ppanë. Tra i rumurë dë l'uglië e dë u vuddórë, ògnë tantë sè sēntijë nu “plaff”: érënë pēzzatë dë fëlēscēnë ca cadinnë éndë a u ppanëcutt, ma chë l'appētitë ca ngérë, non facijë mprēssiunë a nēsciunë.

Finalmēntë, misë u cuvirchië nsērratë sōpë a u carvuncidd, sè fēzë sculà tòttë l'acqua, lassann sōlë u ppanë chë i vrucchëlë, e qua accumēnzavë u ritë dë zë Mēnchë.

Cunzà u panëcuttë nòn éijë mēnà l'uglijë tòtt na votë cumë stacijë facēnn Ròcchë e po' gërarlë chë u cucchijare lunghë...
NO, GNARNO'!

U vēcchijë lë sciuppavë tòtt da mmanë e accumēnzavë a cunzà édd: nu cucchiarë

d'uglijë e nu sèrrutë a u carvuncidd; n'atu cucchiarë e natu sèrrutë, e sta stòrië duravë finë a quann sè fèrnèvë tótt l'uglije.

Sólë dòpp sè mènarnë la sauzézzë, l'aglijë e i paparulë tisë e s'aggèravë tótt, chë la cucchiarèdd, mènrë d'òcchijërë spatan-tatë e i stòmèchë ca facinnë... gurë gurë; aspèttavënë sólë ca fèrnijë chëra stòrië pë dà l'assaltë, chë i fèrcinë dë cann, a còrë bënë dë Ddijë e ènchijësë la trépp.

Mènrë mangiavënë, Nèculinë sèntévë nu tric sòtt a i dintë: érë dë sècurë na tòpp dë fèlèscënë; ma putijë èssë purë na ca-maulë, ma, chë tótt còrë appètitë, chi tè facijë lucë?

Cór fètèntónë dë Mèchëlinë, frattantë, scija sèmpë scarvunësciann sòtt sòtt, pë acciappà i pizzë dë sauzézzë, ma l'attanë u scungërijavë:

— Uagliò, fèrniscëlë dë scé sòtt sòtt, éijë nótëlë ca vaijë scavannë...

— Papà, éijë pë luà qualche tòpp dë fèlèscënë.

— Non tè në vaijë, no! Chëra fèlèscënë éijë dë purchë e la sapimë luà purë nuijë... mò sè vaijë a u filë a u filë, e chi scarvunëscéscë lassë sènza mangià!

Quann sè tuccavë u fonn, i tòpp dë fèlèscënë èrënë statë i primë a sparé.

Ognunë vrèscëgliavë e alla fine u carvuncidd érë nètë e lucèntë comë sè fòssë ap-pënë anzutë da la putéijë dë u stagnaridd.

U mbrèll assótt

di Michele Cerasuolo

Córè finè sèttèmanè èrè statè tèrrébbèlè e chinè dè prèòccupaziònè.

La cambialè érè ormaijà scadutè e dè pagarlè non c'érè proprijè vèrsè... non c'érè na lirè.

Canióccè, pò, chèra nòttè non avijè chiusè l'ucchijè, e mò, lunèdijè, cchiò ntuntitè ca maijà, tènijè timpè finè a mèzzijurnè pè accucchià i sòldè, nchianà a u Munècépijè, da u sègretarijè cumunalè, pagà e avètà "l'Onta del Protesto".

Armatè dè tóttè la santa paciènzè, e dè nu bbunè mbrèll, chiuviè chë na cèrta nzèstènzè, sè dècèdévè a fa nu girè pè i casè dè i crèdèturè e truà i sòldè, alménè accussé spèravè, pè luarsè u dèbètè.

Capévè sòbètè ca forsè érè na jurnatè fortunatè.; dòpp pécca timpè érè arriusciutè a accòglijè i sòldè.

Tutt priscè e frèscèccann, frèscèccann s'abbijavè vèrsè la casè munècèpalè.

Mèntre gèravè pè u paisè nò s'addunavè dè cèrtè ucchiatè stranè revòltè vèrsè dè éddè, ma tótt pègliatè da i pròblémè suijè, non abbadavè cchió dè tantè.

Trasutè éndè u pèrtónè larghè, accumènzavè a nghianà i scalunè dè prètè ca nè avinn vèstè dè tótt i culurè.

Arruatè a u sècondè pianè, nnantè alla pòrtè dè u sègrètariè, appuggiatè u mbrèll a u stèpètè, tuppèlavè èducatamèntè e trasévè. Sbrèatè sòbètè sòbètè i cósè sòvè, sèstèmatè tòtta la faccèndè, cu córè cchió lèggirè sè nè turnavè a la casè. N'ucchiate a u rèllòggè u fèzè cunvèncè, siccomè mèzzijurnè érè già passatè, ca èrè inótèlè

apré u nёòziё: u scijё ad apré dòpp man-
giatё.

Mènrё scёnnijё i scalё... ancorё chirё uc-
chijatё stranё.

Anzutё da u pёrtónё raggiungévё ёnda
pёcca timpё la casa, ca manchё a farlё ap-
postё, ёрё proprijё ddà vёcinё. La mammё
stacijё sculannё i lahёnё ca avija mёscёcà
chi fasulё, sё sёntijё già n'addórё dё uglijё
sfréttё ca t'allargavё u stòmёchё, ma nda
u gёrarsё, a u rumórё dё la vёtrinё sbat-
tutё, datё n'ucchijate a u fёglijё, calavё nu
lócchёлё trёмèndё e pё pёcchё non allён-
tavё da mmanё u carvuncidd, scёт-
tannёsё ncudd chidd ca stacijё ёndё.

— Ma addò sё statё...commё tё sё
cumbёnatё!

— Mà...ca so' sciutё gёrann pё accucchià
i sòldё e pagà chёra bёnёдéttё cambialё
ca jё scadutё l'atu jurnё.

— Ma non ё vёstё ca chiuvijё?

— Cèrtё ca sё!

— E tё sё abbijatё senza mbrèll?

— Ma no l'aggё purtatё.

— E pёcchё sё accussё abbagnatё?... Mё
simbrё nu baccalaijё.

Canióccё sё n'addunavё sёлё tann ca curri-
jё da tótt i pézz. Nu dóbbijё trёмèndё l'at-
traversavё u cёлёvridd.

— Ma u mbrèll l'aggё purtatё, o no?

Pё assёcurarsё, s'avvёcёnavё a u sёcchie
addò avija appuggiatё u parapioggё, pё
avètà ca allagassё tóttà la casё. In ёffèttё
ёрё appёna appёna abbagnatё, anzi
dёcёмёлё francamèntё, ёрё quasё assótte,
cosa ca non sё riuscijё a spiёgà pё totta
chёр'acquё, non fortё ma cuntёnuativё ca
ёрё cadutё.

Sё grattavё ncapё, nё pёcchё pёрplèssё,
pёcchё non riuscijё a capё e lё turnarёnё a
la mèntё, chissà pёcchё, tóttё chirё ucchi-
jatё stranё dё la gèntё pё la strada e mèn-
trё scёnnijё la scala dё u Munёcépijё. Pò
nu lampё e capévё sóbètё... la dёstra-
zionё l'avijё frёcatё n'ata vótё...

Avijё fattё tóttё u girё cu mbrell achiusё a
u vrazzё, aprènnёлё sёлё quann nchianavё i
scale pё scé da u sègrètarijё cumunalё.

L'avijё achiusё primё dё trasé nda la
stanzё e apirtё, dòpp avё pagatё, mènrё
scёnnijё i scalё.

Arruatё a u purtónё prёncёpalё, sёnza pён-
sarci l'avijё misё n'ata votё a u vrazzё e sё
nё ёрё sciutё alla casё... cu u mbrèll
achiusё.

25

La fèrè

di Michele Cerasuolo

Quann arruavè la fèrè, ca, primè, duravè duije jurnè, u dodècè maggè o u vèntè sèttèmbèrè, érè n'avvènèmentè mpurtantè. Nè pècca primè sè vèdiya dè appiazzà qualche barracchè e po' u jurnè prècisè sè nutavè già da la matinè sobbètè na cèrtè anèmazionè. Pè chi stacijè dè casè vèrsè u munècépije u primè sègnalè érè la furnacèll dè zè Rusaria Sasso Rosso.

Erè na cantinè-tratturijè, ca, da u matinè sóbbètè, mèttijè a fa nu suchè, sópè i carvunè, ca tè facijè mènè nu nculiscè! Erè u mangià pè i zanzanè e i cummerciantè dè nèmälè ca sè sèrvinn ddà, a mèzzijurnè... e chidd èrènè crèstianè ca la carnè la capèscinn.

Gèrà pè i barracchè érè nu priscè, pècchè sè truavènè cosè ca non sè vèdinn a i mèr-catè normalè: sè pruuèdijè u vèstitè pè la primè cumunionè a chèdd dè maggè e u cappott pè u virnè a chèdd dè sèttembrè. Ngèrènè, po', tanta pèrsunaggè ca nda st'occasionè non mancavènè maijè.

Unè dè chiss èrè u calléstè, cu banchètidd cchè tòtt i cadd ca avijè luatè: i tènijè in èsposèzionè... èrènè dè tòtt spècijè e chidd cchió larghè e finè, assèccatè, parinn come i patatinè ca s' accattènè mò i crèijaturè. Vèdèrlè all'opèrè sópa a cèrtè pidè, lavatè finè finè, qualcunè pè l'occasionè usavè purè l'Ola', sturtè e dè tòttè i fòrmè, mèntèrè, dòpp avè mènate na scècumarèdd, chè nu rasulè tè facijè ènzè u pédè léscè léscè comè nu culè dè crèijaturè: érè na mèravégljè.

I crèstianè arruavènè minze ciómpè, e quann sè auzavènè dalla sèggè sè nè scinn cuntèntè, liggè e quasè abbulannè.

Da Banzè mènijè zè Luéggè chë nu sécchi-jè dè lupinè salatè, o cècèrè arrèstutè, ca sè vënninn immèdiatamèntè. Non mancavè maijè purè u napulètanè, chë la panzè e nu solè vrazz, ca grèdavè:

— E ppiètrine pè l'accèndigas...

Infine... Rafaijèlè chë la caggiólè dè la fortunèll... Dicè lirè, e nu canarinè tè travè na cartèll, rosa, pè sègnurinè o azzórr pè giuvanott, addó stacijè scrètt la sorta tóijè.

Ma u sfèzijè cchiu gruss, dopp nu gire mminzè a i barracchè, èrè scè ammontè, addò sè vënninn e accattavènè i nēmalè, sciummintè, mulè, cióccè, pèquèrè e purchè pè fa la sauzézz.

A camènà pè chirè paraggè aviva guardà bbunè addó mèttivè i pidè (i nēmalè non aósènè carta igiènèchë e non tènn manchè orarijè).

Qua cumparinnè, purè, i zéngherè ca t'allèggèrinnè i ssacchè sènza ca tó sensitivè nintè; tēninn na manè cchió fèrmè e prècisè dè nu chërórghè.

I fèmènè, pò, chë cèrtè crèijaturèdd mbrazzè e trascēnannèsè i uagliuncidd chë i cannèlè a u nasè, cèrcavènè la lēmosènè; sè lè dacivè na cosè tè rēngrazjavènè, sè no tè dēcinn cèrtè parólè ca non sè capèscinn... papanòn dēcijè ca tann

tè scungèriavènè e tè hastēmavènè i murtè.

Gèrà pè stà zònè e sèntè i trattativè chë u lèguagge dè i zanzanè èrè nu spassè.

Sè po' ijrè furtunatè putivè asséstè a qualchè scènèttè ca tè facijè pèscià sott da la risè.

Nu iurnè, a na fèrè, na vècchiarèdd avijè spasè la mantarèdd du litt, pè farlè pèglia arijè; na zóchè tra dduijè tacciunè mpitt a nu parètè, na furcèdd mminzè, e u sciuchè èrè fatt. Oltrè a luà la polvèrè sbattènnèlè chë nu battèpann, sparijè purè la pózzè du fómme dè la ciumènerè ca, quann mēnavè vintè dè vascè, tè facijè chiangè casa casa e affumècavè tótt.

Dopp na mèzz'orè, la mantarèdd èrè sparitè.

U primè pēnzirè scévè a i zanzanè ca stacinn nda la zònè. La vècchijè s'avvècēnavè a unè dè chiss accusannèlè dè avèrlè arrubbatè lorè; códd primè sè dèchijaravè nnucèntè, sè fèzè a crédè ca non c'ēntravè nintè e po' pè fa bèlla fèurè sè dèzè da fa pè aiutarlè nda la rēcèrchè... sè rēvulgèvè alla viè dè nu cumparè, ca stacijè nē pècchè cchijù luntanè, e accumēnzavè a grèdà:

— Cumpà Riccannò, cumpà Riccannò, avissè vèstè la mantarèll dè sta povèra vèc-

chiarèllè? Ri-cca-nnò, Ri-cca-nnò (sëm-bravè ca chiamavè u cumparè, invece èrè nu suggèrèmentè: *Di'-di-no, Di'-di-no*). Dopp nè pècchè la fèmènè mèttévè na crocè sópè alla mantarèdd e sè nè féze na ragionè...

Chi avijè capitè tótt sè scècattavè da i rèsatè.

26

La gèntë ténë da dicë sèmpë...

di Michele Cerasuolo

A i séijë du matinë stacinn già Canioccë e u fégljë Gëginë nda i Radd chë na zappa mmanë.

Vërsë i ottë, datë nu muzzëchë, rëpëgliarënë la fatijë. Nda chëra tèrra arsë e cumpattatë sè spezzavënë purë i vrazz dë chi érë abëtuatë, fëhurarënë dë nu uaglionë tënërrill. Chidd èrënë timpë ca i móschëlë sè facinn sóbëtë sóbëtë arracann tufë e zappann vignë; chi tè l'avija dà palestrë e gënnastëchë...

Finalmentë la jurnatë dë fatijë fërnëvë e cchió stanchë dë i nëmalë, chë i hamm ca appënë appënë t'arrëscinn, sè prëparënë pë turnà a u pajsë. Sëstëmatë i zapp, u uarrëcchijë e la vësazz, u vëcchijë sè mëttevë sopë la ciucciarëdd, vëstë ca la salitë érë parëcchijë, e s'abbiarënë.

Fatt cintë mètrë truarënë a 'mba Nanóccë:

— Tè! Non ténë mica còrë... éddë a cavadd e còrë povërë uaglionë sè la facë all'appidë!

L'attann scënnëvë e fézë nchianà u fégljë. Dopp në pëcchë mpa Gaitanë:

— U giovënë a cavadd e u vëcchijë all'appid...

U vëcchijë nchianavë purë édd sópë alla cavalcaturë. Fattë n'atu pëcchë dë stradë, cumparëvë mpa Dunatóccë:

— E non vë vrëvugnatë? Mò la sdërënatë chëra povëra ciucciarëdd!

— Chë la santa pacijënzë scënnërënë tóttë e dduijë.

Quasë a u pajsë, l'ótëmë a cumparé fózë Giuann, nu tagliafurcë pë i cazz, e tè parijë ca non avija mëtte lënghe purë édd:

— Ma sitë proprijë fëss! Tënitë la cavalcaturë e vë rëtratë all'appid?

A stu pòntë l'attanë, ncazzatë comë a na bèstijë, rëvoltë a u fégljè:

— E mò bastë! Mò' facimë comë në parë e piacë a nuijë.. qua che faija faijë la gèntë non iè maijë cuntèntë e ténë sèmpë da dicë!

27

U rëfèrèndum

di Michele Cerasuolo

Sè érè dè maggè a i prèncépijè dè l'ann '70. S'avija vutà pè u rëfèrendum sòpè a u dèvórzijè e còmè sèmpè succèdè nda sti casè, si facinn cunvègnè, dèscussiónè e cumézijè.

Ognè ijurnè ca passavè u scontrè érè sèmpè cchió accésè. L'altoparlantè, piazzatè sòpè a i machènè, dè i duijè schijèramèntè, sè dacinn da fà pè cunvèncè i crèstianè ndndndècisè e abbuscèkarsè u vótè.

Scinn gèrann u paisè pè finè ndà i strèttèlécchijè,

Purè Mènzègnórè, pè fa sèntè la vóccè sòvè, scènnèvè da l'Aggèrènzè e mènèvè a Inzanè pè ncuntrà i parrucchianè.

U "Cènrè dè lètturè", ca sè truavè addó mo staijè la bëbliutéché cumunalè, a Piazza Romè, avijè misè a dèspusèzionè la Sala conferenze.

U gruss dè i prèsentè erènè mènutè pè sèntè u vèschèvè, qualchunè cchió sèmplicèmentè attrattè dalla nutézijè ca avija fa na sunatè, primè, la banda nòvè "Santa Cecilia" dè don Rocchè.

Fèrnutè la sunatè e sèstèmatè i bandèstè accérè a i crèstianè, a i spaddè dè u vèschèvè, pè avètà ca cèttè cèttè, unè alla vótè sè la squagliassèrè, còddè attaccavè ché nu dèscorsè ca érè na vérè e proprijè prèdèchè.

Fozè 'ntèrrottè parècchiè vótè a i pòntè cchiù 'mpurantè, da i battèmanè.

Pè la vèrètà cè fozè purè qualche battèman scucchièvèlè e fora postè, da partè dè Gèginè ca s'avijè già fattè u girè dè tóttè i cafè e tènije ncurpè alménè na

duzzinè dè “Fernet”.

La gèntè ca u canuscijè bbunè non abbadavè cchió dè tantè.

U predècatóre svèluppavè bbunè bbunè u ragiunamèntè a alla finè scèglijévè na chiusurè ca facijè èffèt.

Rèchiamavè tótt i prèsentè a i valóre crèstianè d’u matrèmonijè abbasatè sòpè all’amorè, la tullèranzè e l’accèttaziònè dè l’autè e non solè sòpè a nu fattè dè piacerè e d’attraziònè fésèchè tra duijè pèrsunè.

S’abbijavè, alla finè, alla cunclusiònè facènn parècchiè pausè mentrè cèrcavè i parólè cchió adatt:

— La vita a due è affetto... amore spirituale, rispetto... e non solo sesso. Sappiamo tutti, infatti, che il sesso cerca... cerca... cerca...

— La sèssa... ’ntèrvènnè sottavócè, ma non tantè, nu dèsgraziatidd da i filè dè i bandéstè, ca a stu póntè non èrènnè cchiò in cundèzionè dè sèntè tótt u rèstè.

Alla finè dè la cèrèmonijè, don Rocchè ca s’érè accortè dè tóttè, sè fèzè a sèntè chè nu cazziatónè bèllè pèsantè.

A purtà nè pècchè d’allegrijè arruavè, pèrò, la vèstè dè na tònzè sòtt la sèggè dè

Gèginè, ca avvijè allèntatè, hamma hamma, tótt u Fernet.

28

Alézz a u fórnë

di Michele Cerasuolo

‘Mpà Totonnë scévë da u midëchë.

— Dottó so parëcchijë jurnë ca më sèntë nu prëditë... pë tótt u curpë...

— E grattëtë!

— Eh! Va bbunë, ma u fatt eije ca tènghë, purë, nu pësantórë e nu gunfiórë cunténuë alla panzë...

— Mo livëtë la cammisë... fammë vëdé.

Fërnutë la vësëtë, u midëchë, accumënzavë a farlë qualche dumandë pë capérnë dë cchió.

— L'appëtëtë cómë vaijë?

— Non më pòzzë lamentà dottó.

— E la dëgëstiónë?

— Eijë në pécca lèntë, ma tutt summatë dëgërëscë...

— E da curpë vaijë?

— Sé, abbastanzë rëgularë.

— Fammë sèntë... la pastasciòtt mëglijërëtë la facë chë u ragò dë carnë?

— Sé!

— E tó tè la mangë spéss?

— Tre vótë la sëttemanë, dòttó.

— MMMMMM, l’hai accumënzà a dëmënué... E la carnë la mangë?

— Dottò, më piacënë i capuzzèdd e i mugliatidd... më në vachë paccë e më fazzë nuvë nuvë...

— L’haija dëmënué, so’ pësantë e përicolósë pë l’acëdë urëchë.

— La sauzézz?

— Haijè voglijè dottó... quasè tutt i sérè...

— Mmmm! Bèsognè rëducè...

I caulè, i vrucchëlè, i caulëfiórè?

— Sé! Ijè non so pëlëddusè, më mangè tòtt, e pur abbondantè...

— E i cécérè, i fasulè?

— Sé!

— L'haija rëducè... A mirè comè scijamè?

— Sè eije dè la Craparè purè na lëtrijat quann mangè...

— AZZZZZZ! Tè dà na rëgulatè sè vu sta bunè, e haija rëducè...

— Dottò, sëntitè a mémè: ma duije alézzè a u fórnè primè dè scërmënnè a cocchè, la sérè, m'i pozz përmètt?

...Na rësatè ca sè sëntèvè finè mminzè a i scalè, e pò...

— Totò, vatt a fa fótt! Non èsagërà, ma fri-chètè chidd ca tè parè e piacè!

29

I vóccè dè la nottè (... A Vënósè)

di Michele Cerasuolo

La iurnatè érè statè frèdd e la sérè érè calate na nègliatinè ca cumègliavè, facijè sparé ogni cósè e tè lassavè purè l'anèmè nghèrnulè.

U frèdd, dòpp córè pécca mangià, sè sèntijè manè manè ca la ciumènerè sè stutavè. L'unèca rèsòrsè pè i crèstianè érè mèttèsè nda u litt; pè stà cchió caudè sè strènginn, facènn attenziònè a non scazzà chirè duijè fègliaridd ca durminn da pidè.

Finalmentè tòtt u monn éra tranquéll. Pè i strittèlè dè u paisè règnavè la quiètè, quann u sèlènzijè fózè ntèrrótt da na vóccè:

— *Chi non ha fatt... facèss.*

Na rèsposta sècchè:

— *Nuijè hamm già fatt!*

Non vè nè sciatè, gèntè, nfantasijè: la primè érè la furnarè ca nvètavè i fèmmènè a mpastà u ppanè; la sèconda vocè érè la rèspostè ca tòtt érè già pròntè.

Erènè timpè dè crèstianè pusètivè. Abètuatè da l'appetitè fòrtè a sparagnà... sparagnavènè pure i pparolè!

30

Sparagnà!

di Michele Cerasuolo

‘Mpa Minchë dë Aviglianë, avija scé a Salèrnë.

Arruatë alla stazionë dë Putenzë
s’avvecënavë alla bigliettèrijë e addumanavë:

- Quantë costë nu bëglièttë pë Salèrnë...
- Mille lire.

Pënsavë... — Iè ne pécca carë — e së mët-tévë a camënà bënarijë bënarijë...

Arruatë alla stazionë dë Picerno, alla bëglijettèrië:

- Quantë costë nu bëgliètt pë Salernë...
- Novecento lire...
- Lu uè, chëra faccë dë féss më vulia frëcà... — pënzavë e rëpëglijavë u camminë.

Cuntënuann cuntënuann arruavë a Baragianë.

La solètà dumandë.

La respostë: — Ottocento lire —
Azzz! Cchiù vachë nnantë e cchió së
rësparmijë e repegliavë a camënà.

Vërsë sërë arruavë, sèmpë bënarijë bënarijë, a Battipaglia...

- Quantë costë nu bëgliètt pë Salèrnë?
- Duecento lire lire...
- Oh! Finalmèntë, mo iè bbunë... saijë cchè c’è... rammënë quatt!

Na sèntènzè sènz'appèllè

di Michele Cerasuolo

nda la fraziònè dè Cac... d'Avèglijanè, sópè a nu spiazzalè chijnè d'èrvè, u mèntónè, ca érè u primè premijè dè la lottèrijè localè, attaccatè chë nu fèrfèlatè a nu palètt, sè guardavè tórè tórè, sbadata-mèntè, senza rièscè a capé totta chèra babèlonijè, e ognè tantè travè nu ciuff d'èrvè e u mastècavè.

Non sè nè mpurtavè michè dè chidd ca vèdinne l'ucchie suijè: nu bèll tirè alla zóca, chë tótt i crèstianè ca guardavènè ch'intèrèssè e gridavènè còmmè paccè.

All'annunzijè dè u sciuchè, o sè vè piacè dè cchió, du sport, s'èrènè sóbètè prèsentatè cénchè bèll uagliunè dè la banda S. Cecilia dè Inzanè da na partè e cénchè paisanè dall'autè.

La bandè érè arruatè a prima matinè pè sunà alla fèstè dè la frazióne e érè statè accutè bènèssèmè.

Pè i cchiù giovènè ngèrè già, sópè a nu fuchè all'arijè apertè, certamèntè comè a i timpè dè Ninghè-Nanghè, nu carvuncidd dè latt e cafè, ca sostètuijè la culazionè ca non s'érè pètutè fa pècchè sè érè partutè tròpp sòbètè. Pè cchidd ca avinn ruvèsciatè pè tótt u viaggè, pè i tròpp còrvè dè la stradè, ngèrè già pròntè na cónchè dè óvè scaudatè, tantè p'accumènzà ad appuntèddà u stomèchè.

Dopp la cunsumaziònè accumènzavè la fèstè.

Fèrnutè la prucèssione, in onorè dè la Madonna del Carmelo, nda nu puluèzzè ca avijè fattè dèventà bianchè purè i scarpè nijurè, pè tótt chirè stradè dè fòrè, sè cunzumavè nu pranzè vèramèntè spècialè e po' se aspèttavè ca s'avija fà u sèrvèzijè cèvilè in piazzè. Intantè partèvè u sciuchè

e i giòvënë musècantë pënzarënë dë dà na manë pë la bbona ruscitë dë la garë. Riè-scë a vèngë nu mëntónë, po, non érë, cosa da dësprezzà.

Accérë a Nèculinë, primë dë la filë, ngérë n'omënë ca non s'accapëzzavë quant'annë tènijë, chë na bèlla faccia tonna tonna, i capéddë russastrë, chë u fiatë ca puz-zavë dë mirë, e chë n'ucchijë sólë, l'autë érë cëcatë. I guangioddë dë cóss, mentrë travë la zóchë, dëvëntavënë rossë rossë; ma cchidd ca tè 'mprëssiunavë dë cchiò, èrë córë ónëchë ucchijë, ca sotto sforzë parijë ca së në vulijë enzë da fóré, quasë pë attrarsë i forzë dë l'autë, comë nda nu ritë *voodoo*.

Mentrë së travë da nu latë e së cuntra-stavë da l'autë, la zóchë fracëtë, ca érë statë nda na lëttérë, së spëzzavë e së truarënë tótt dë culë ntèrrë; s'auzarëne, së fézë n'autë nudë e së rëpëglijavë a trà.

Erënë, ormaijë, i duijë dë nott.

U viaggë dë rëturnë a u paisë, c'u frëscëchë, érë statë accëttabëlë e i cchió stanchë érenë calatë a sunn già da nu pizzë.

All'inizië dë u paisë, vëcinë alla vëllë, na frënatë dë córë rancasciónë dë pustalë mizzë affumëcatë, i ruueglijavë tótt. I ban-

déstë, minz ntuntitë scënnèrënë chë i strumintë mmanë e së mëtterënë ognunë a u postë suijë. U capëbandë dézë u sègnalë e se s'attaccavë chë "Auguri", la marcia cchiò 'mpurtantë ca téninn. nda u sëlënzijë dë la nott i sunë, cchiò armoniosë, érë nu piacerë a sèntëlë.

Dë st'avvisë, però, non èrenë chidd ca abita-vënë mminzë a u corsë, ca da timpë durminn a sunn chijnë. Së ruégliarënë scëcantatë e accumënzarënë a hastemà contra chëra bandë dë 'mbriacunë; qualchëdunë së affacciavë, grëdann, chë i mutandë, ma quann vëdëvë i guagliunë dë la bandë, orgoglijë d'u paisë, passatë la ncazzaturë accumënzavë a rirë... e së sèntëvë përfinë qualche battëmanë.

'Nnantë a tótt... don Rocchë, tisë tisë e u mëntónë vëntë alla gara du tirë alla zóchë, purtatë a capëzzë da Giginë, l'autéstë du pustalë, ca érë d'accòrdë purë éddë.

A fa turnà chë i pidë pë ntèrrë a Nèculinë, a luarlë sti pënzirë ca l'avija misë ncapë la fantasijë dë córe farsónë dë u capëbande e rëputarlë alla rèaltà, fózë, però, la sècondë rutturë dë la zóchë.

Stavótë u primë a auzarsë fózë u cëcalocchijë, ca chë u pitt ntustatë commë a Mus-sulinë, quann facijë i cumëzijë da sópë a u balcónë, së n'anzëvë ca na sèntënza in dia-

lèttë vëglianésë, ca non ammettijë
rèplëchë: “La garë l’hammë vénta nójië: la
zòchë s’è spëzzatë pëcchè nóie hammë
tratë cchió fortë”.

Dë frontë a tanta logëchë cë fozë, sóbbëtë
nu muvëmèntë dë rëaziònë.

— Uaglió... statëvë calmë ca hanna fërnè-
scë ancórë de pagarnë — intërvënëvë,
prudèntëmèntë, don Rocchë...

E fózë nēcëssarijë fa la partë dë i fëssë!

Sunn dë na nòtt dë mèzz'estatë...

di Michele Cerasuolo

Gira da qua, gira da ddà... facijë nu caudë chëra nòtt e pëglijaijë sunn sólë quann i mëturë s'abbiavënë pë scé forë. Tutt summatë, però, chë u frëscëchë dë u matinë së stacijë bbune e accumënzaijë a sunnà...

Stacijë nda nu giardinë che umënë dë tòtt i rrazzë e nëmalë ca scinn tornë tornë. Parlavënë tra dë lorë e, fatt stranë, je capëscijë tòtt. Parlavëne dë u cchiò e d' u mënë e tòtt sëmbravënë tranquëll.

L'unëchë ca non më cunvëncijë èrë nu cër-vónë, ca arrutëlatë s'arrampëcavë, guardannësë tórne tórne, sopë a n'albërë dë mëlëdd ròss ca èrënë na mëravégljè e non dëcijë na parólë. Cëtt cëtt, nghianavë e sëmbravë ca guardavë, chë l'ucchijë fórbë, versë la panchinë addó stacijë assëttatë ijë. Pënzavë ca guardavë a mëmë, po më n'accurgitt ca nchianavë, cëntémètrë pë

cëntémètrë, ognë vòtë ca së dëstraijë córë crëstianë ca stacijë assëttatë vëcinë a mëmë.

Erë nu bèll vëcchiaridd chë na varva bianca bianca e na faccë ca të dacijë sëcurëzz. Gëntilë, fózë éddë ca më chiamavë quann më vëdëvë tòtt spajsatë.

— Vinë t'assitt qua vëcinë a mëmë, ca facimë dóijë chiacchijërë — më dësse quann ijë më truatt, sënza sapë, éndë a córë pòstë ca non avijë maijë vëstë primë.

Accussë facitt, në pëcchë pë rëspëtt e në pëcchë pëcchë non sapijë comë m'avija cumpurtà!

— Tó sëntë u maestrë ca scrivë i fatt ndialèt? — M'addumannavë.

Je lassaijë. E còmë u facë a sapë? — Pënzaijë — e rëspunnitt:

— Sé! — Chijnë dë vrëvognë.

— Mè dèvertènè — aggiungévè — l'unèca cósè, sè mè pòzz pèrmètt... iè sta cchió at-tintè quann mitt l'accèntè sópè i pparólè, quannn scrivè...

Oh cazz, pènzaijè, u vèdè ca primè dè mémè iè già passatè Dunatè u róss, ma non dècitt nintè.

Sti ddóijè parolè, pèró, avinn rótt u ghi-jaccè; mè sèntijè cchió sècurè e vulijè attaccà bèttónè, purè pè capè addò mè truavè. Non sapijè, pèrò, sè l'avija dà u tó o u vvuijè... èrè assaijè cchiù vècchijè dè mèmè e po' non sapijè comè chiamarlè...

M'ha chiamatè maèstrè, u vèdè ca èijè nu dèrèttórè dè scólè, ma mò cumè l'aggia chiamà? Dèrèttórè non s'ausè cchió, Prè-sèdè manchè, dicè ca mò so' Dèrègèntè... ma cumè sè facè a chiamà a unè "DÈRÈGÈ"? ...mè rèsulvitt pè na parolè ca vaijè sèmpè bbónè...

— CAPO, luatèmè na curiosètà, ma addó stacimè?

— Maè, qua iè u paravisè...

— Ah! Mo aggè capitè, penzaijè, pècchè capèscijè i lènguaggè dè tótt... anèmalè e umènè, simè a u timpè primè dè chèra Babbélè de la tòrr... e córè fètèntè dè ucèrtélóne iè Satènè ca dòpp avè abbabbijà

chirè duijè ntutèchè dè Adamè ed Eve, mò vaijè tórnè tórnè pè mbrusà ancun' autè... E coss ava èssè DIJÈ! Mè mènèvè nè pècchè dè trimèlè... Aggè fattè bbunè a chiamarlè CAPO... iè édd u cumandantè!

— CAPO, cuntènuaije, n'addrèzzatè a u mónn sè potè dà, pè farlè funziunà mèglije?

— Iè nu mèraculè ca chianè chianè tèn-tamè dè fa — mè rèspunnèvè.

— Sèntitè, vè pozzè addumannà qualcosè pur pè mémè?

Mè guardavè, nè pècchè rèrènn...

— E lje u ssapijè ca t'avivè, chianè chianè arruffianà, non pè nintè sè talianè, ma mè sè sèmpatèchè e sè non èsagèrè t'accuntèntè. Chè vu: rēcchèzz, salutè, cèlèbrètà? Michè vuliss dèvèntà pulètècantè?

— No! No! Vulèssè, sè jè pussébbèlè, sólè, nè pècchè dè salutè e dè vita tranquèll...

— Pè accussè pècch! E va bbunè... accuntèntatè!

Ormaijè èrèmè amicè ...

— Vè pòzzè chièdè ancorè na cósè?

— Uè! Non èsagèrà...

— No! Non éijë pë mémë ma pë i paisanë mijë...

— Dë ddó në séee?

— Inzanë.

— Inzanë... Inzanë? Codd vëcinë a Roma?

— No! Cur'autë 'n pruvencë dë Putenzë, vëcinë a Banzë, Palazz, Spënazzólä...

Ah! Codd sèmpë lórdë, addó së mèttenë i mmachënë sopë i marcciappidë... addó i uagliuncidd scèttënë i buttéglijë vacantë dë bérrë ntèrr e non nda i cëstinë ca stann a nu mètrë... addó i giuvanòtt pënzënë dë fa i comodë lorë, sfaciann tóttë, sènza ca nësciunë i 'nquadrë në pécch, addó...

E cuntunuavë, mèntrë jë érë dëvëntatë nu pézzëchë tantë ca pë mèt finë a córë strazijë...

— Supèrió, oltrë a fa cambià capë ai paisanë mijë, cumpurtannësë në pécchë cchió cëvilë... non së pótëssë fa ca s'apassionënë dë cchiò a i tradëzijunë e ap-prëzzënë mègljë i tësórë ca tènënë? S'apassionënë a u dialètt dë i tattërrann lórë e së dann da fa pë cunservarlë e salvarlë, a dëffèrènz dë quant hann fattë, pë u pajse ca lorë chiamënë vëcchijë... nu cènrë addó stacinn i rradici lórë, sènza capé ca sènza radicë cadë e mórë tótt l'albërë?

DIJË më guardavë, cambiavë èsprëssionë e dëvëntavë cchió tréstë...

— Uaglió... — avije cambiatë pure u tunë d'u parlà — dë mëraculë n'hamm fatt tantë, ijë e Pitrë, e purë dëffécëlë, ma a cóss non në simë mënütë da sópë!

Détt sti parólë s'auzavë, chijanë chijanë, së stërnëcchjavë në pécchë e së në scévë.

Jë m'arruëglijaijë chë nu malë dë capë dë chidd...

33

La prucëssióne

di Michele Cerasuolo

Avigliano... fèstè dè S. Antoniè. U santè, i
prìuètè, la bande e tòtt i fèdèlè in filè.

Prèghijèrè rètualè, cantè, invòcaziunè...
I fèmènè anzianè, in filè, e chè la vòcè a
cantèlénè...

- S. Antonjè... faccè chióvè.
- Faccè chjóve... rócè rócè.
- Sènza lampè e sènza tunè...
- Sènza nóvèlè... nda lu cijèlè azzurrè!

Nu vècchijè, gréta gréta, che ru quappidd
e ra pippa stutatè mmócchè...

- Adda chiòvèrè comm u quazz!

Spéss l'apparènzë ngann

di Michele Cerasuolo

Nardóccë érë natë già chë la sòrtë
sëgnatë.

Sulë, sènza faméglië da zécchë e mizzë
struppijatë, dòpp na vitë dë stintë e
dësciunë, non érë arruatë ancórë alla qua-
rantinë, ca së në mòrsë.

U stacinn apparëcchiann, e l'anëmë, assët-
tata sópë a nu scalónë, la capë mminzë a i
mmanë, non sapijë ancórë chë finë avija
fa.

Mèntre stacijë adaccussé, s'pprësëntavë
nu pizz dë giòvënë, i capédd bbiondë e
tótt réccëlë, chë na vèsta bianchë e chë nu
parë dë scédd, autë quantë a édd, ca lë
dëss:

— Domënëddijë, m'ha détt dë purtartë
'mparavisë, ca da vivë non haijë fatt nintë
dë malë. Jië aggià fa n'autë girë e non

saccë quann tòrnë; tó, së non vu aspèttà,
puijë accumènzà a camènà. Non puijë sba-
glià: péglijë chëra stradë e caminë sempë
grétt, finchè non arrivë a nu përtónë addó
staijë nu vècchijë assëttatë. Non tè puijë
sbaglià, ma non tè fërmà primë, purë së
vidë atë cósë.

Détt chiss së në scévë.

Pë non aspèttà, Nardóccë, o mèglijë
l'anëma sóvë, së mèttévë 'n caminë.

U prèutë nda i prèdichë avijë sèmp spiè-
gatë: *“La via del paradiso è in salita e irta
di difficoltà”*.

Edd pèrò non së la mmagënavë accusé
suuaggiatë: cchió ca na stradë ére nu car-
rarë, strétt, chjnë dë spinë ca tè sta-
ziavënë, chë cèrtë fuss, ca, së non te sta-
civë attintë, putivë acciampucà e
stravësartë. E pó èrë nsalitë, a nu póntë
talë, ca facijë mënë l'affanne purë a nu crëi-
jaturë liggë e sbërrijantë.

Fattè pécca stradè, sè truavè nnantè nu pèrtónè ènòrmè tòtt spatantatè, chë na scrètt sòpè: “MPIRN”. Nnantè na fèlafantè dè crèstianè ca avinna trasé, e, tra chiss, ngè n’èrenè dè tòtt spèciè: ladrè, busci-jardè, mafiusè, qualchè giódècè ancòrè chë la toga ncuddè, qualchè omènè dè chijsè e nu sacchè dè pulètècantè ca sè èrenè prësèntatè chë tòtt la poltrónè.

— Pè affèzzionè — déss unè. In vèrètà pè paurè ca sè la frècassèrè l’autè, pècchè èrenè cunvèntè ca purè ddà éntè truàvènè u módè dè cambijà la lèggè e turnà arrètè sòpè a la tèrrè.

Nardóccè, pè tòtta chèra fòdd pèrdévè nè pècchè dè timpè pè passà e putévè mènà n’ucchiatè éntè. Sè vèdijè na tavèlè aparècchijatè chë ognè bènè dè Ddijè e cchiù ddà na case da ddó sè sèntinnè crèstijanè ca cantavènè e mósèchè da ball.

Travè grètt e fatt n’ata pècchè dè stradè... na purtècèdd strètt e pécca ggèntè nnantè: èrè u purgatorijè.

Alla finè dè la salitè, stanchè murtè e chë nu sfiatézze ca sèmbrevè nu mantècè dè fèrrarijè... sè truavè nnantè a nu bbèll pèrtónè, addò stacinn, pèrò, ‘nfilè sólè pòvèraccè chë i ppèzz nculè e crèiaturè.

Assèttatè a u frèscèchè, mizz addurmèscijutè, sòpè a na sèggè a dóndèlè, che nu cappidd ncapè e na pèppa mmócchè... nu vècchiaridd ca guardavè tranquèll e ap-pènè u vèdévè cumparé:

— Ah se mènutè sulè, l’haijè affèlatè la stradè?

— Séee... èrè ‘mpègnativè, ma non dèffécèlè da truà.

— Trasè, trasè, ca t’hann ggià stupatè u pòstè...

— Cumandà iè proprijè obblègatorijè?

— Comè, non vularrissè trasé? Iè u primè casè ca mè capètè... L’autè spèrènè tantè dè èssè dèstènatè qua dopp murtè...

— No, no — rèspunnévè u murtè — non èijè pè dèsprèzzà, nonzijamaijè, ma vidè... ijè da la vitè non aggia avutè maijè nintè e qua vèdè sólè ggèntè chë la vèsta bianchè ca cantènè, cantènè... ma non aggan-ghènè nintè...

— Ah! Aggè capitè, tó tè vularriss trasfèrè a u ‘mpirn... Vidè, pèrò, ca i ccósè non sò comè sèmbrenè... spèss l’apparènta ngannè...

— Sarrà! Ma qualche suddèsfazzionè, tèn-ghè purè jè u dèrètt dè luarmmèll!

— E va bbunë! Sëccómë saccë ca séntë nu bravë féglijë e të vòglijë bbénë, të vènghtë ncontrë: të dachë u pèrmèss dë fa la pròvë pë na sèttëmanë. Chiss sólë a tévë, pèró... së vénë n'autë chë la stèssa sunatë, na vótë anzutë non l'accètt cchijó... Mo aspittë ca të fazz nu pèrmèss scrétt (...purë ddà carta cantë) ca sènzë, na vótë ca t'acchiapp u Curnutónë... non të daijë cchiò lèntë.

Cu pèrmèss nda la sacchë, Nardóccë sënë scèvë dë còrsë, e tótt allègrë, a u 'mpirn.

Arruatë, appènë ambijèntatë së dërègévë vèrsë la tavèlë addó stacinn cósë da mangià ca manchë i canuscijë.

Allungavë na manë pë pèglijà na sfugliatèll, ma së sèntévë na pungètòrë nculë: érë nu diavèlë chë nu furcèdd ca l'addumannavë, chë nu tunë:

— Chè faijë?

— Ca mē vulijë pèglià nu dolcè...

— No, no chidd stann bbunë addó stann... së vèdënë, ma non së tocchënë.

Nardóccë lassavë nē pécchë abbabbijatë, ma po' së rēpèglijavë e së dërèggévë addó sèntijë dë sunà e abballà.

Ddà stacinn cèrtë sègnurinë abbastanzë sfacciatë ca së muvinn dë na manéré pruvucantë. Attaccavë bèttónë chë na brunètt e accumènzavë ad allungà i mmanë...

Tac! N'ata pungètòrë cchiù fortë dë primë, ca lë lassavë u sègnë... e u sòlètë diavèlë:

— Còmpà! Allòrë non haijë capitë nintë... qua se guardë ma non së tòcchë!

A stu pòntë, u pòvèraccë dë Nardóccë, accumènzavë a capé u scartë e lë turnarënë ncapë i pparolë dë u vècchijë. Capèvë tótt e, móscë móscë, së nē turnavë a u paravisë.

Quann arruavë, u vècchijë, appénë u vèdévë, chë na rèsèchèdd sfuttèntë:

— E chë... iè già fèrnutë la lébbërë uscitë? Non t'è piaciutë la gitë?

— No! No! Erë tótt bbunë, ma m'è mēnutë la nustalgijë dë ssèggnërijë...

— Non të nē vaijë, no! Të l'avijë dètt ca i ccosë non èrënë comë së vèdinn. Së èrë comë pènzajvë tó... sècondo tè Pètrózz (ére édd S. Pitrë) stacijë ancórë qua?... Saijë da quanta timpë avèss scèttatë a u larghë cappidd, péppë e dòndèlë e mē sarèss mēnatë a capë abbascë!

U pacchè

di Michele Cerasuolo

Arruatè a Piazza Roma, nnantè a i dèfécijè, u pulminè 850 dè Gëgginè, u nulëggiatóre, sè fèrmavè e accumènzarènè a scènn tòtt i viaggiatóre.

Erè quasè all'ascurije e i crèstianè ca stacinn ancórè nnantè a u cafè dè Pèntè-còstè, chè la còdè dè l'ucchijè sè vèdinna dèstrattamèntè la scènè.

Nu lócchëlè de crèijaturè richiamavè mègli-jè la lórè attenzióne: da u late dè grètè dè u pulminè sè muvijè na cósà bianchè ca primè stacijè sòpè u pòrtabagaglijè.

S'avvècènarènè pè avvesà l'autéstè, pènzann ca ere nu pacchè, ma sè rëndèrènè còntó ca chèra cósè non sólè sè muvijè, ma s'arrèscijè purè all'alèrtè.

U primè pènsirè scèvè a nu fantasmè chè u lènzulè bianchè: ècchè spiègatè u lóc-

chëlè dè u mènènn; ma po' la ragionè avèzè u sopravvèntè e sè stacinn avvècènnannè, quann sèntèrènè la rèsatè dè l'autéstè mèntre còrè còdd sè scutèlavè la pòlvèrè ca l'avijè fatt dèvèntà tòtt bianchè da ncudd.

Avvècènnannèsè, sè mèttèrènè a rirè purè lórè ca canuscèrènè a Nanóccè, nu povè-raccè ca campavè dè lèmòsènè e alla jur-natè. U bèllè érè, ca mèntre sè scutèlavè, sè guardavè nda u spècchijè du latè dè la machènè e chè na vòcca sgangatè sè la rèrijè purè édd.

A stu pòntè iè nècèssarijè cuntà mó tòtt la storiè.

Duijè iurnè primè a la vèscéljè dè Santè Ròcchè, Nanóccè sè nè érè sciutè a Tolve; arruatè ddà, sè piazzavè nnantè alla chijèsè. Chè na hammè sottè u culè, facènnè-la sparé e na còppèla nnantè, cèrcavè la lèmosènè.

Quann passavënë i paisanë ca u canu-
scinnë facija sóbètë sègnë dë scérësénne
pë non fa scupré u trócchë. D'altra partë,
chiss ca sapinn u fatt... travënë grétt.

Pë la fèstë d'aóstë dë u santë, mëraculusë
e assaijë vënëratë nda i zónë nóstë, ar-
ruavënë mëgliaiijë dë përsónë e ognunë las-
savë qualchë sòldë nda la còppëlë. I
ccósë scinn bbónë e së guadagnavë abba-
stanzë. La sérë, po', dòpp la mèssë, së
truavë nu rëcovërë pë la nottë, së man-
giavë na cósà e së cuccavë p'u iurnë dë la
fèsta grannë, u cchió 'mpurtantë e rëcchë.

U iurnë appirsë, fërnutë i fèstëggiamintë
rëlëggiusë, ngërë la fèsta cëvilë, ma a édd
non l'ëntërëssavë, e prima ca calavë l'ascu-
rijë cërcavë nu mèzz pë rëtrarsë a u paijsë.
I machënë èrënë, pèrò, tòtt chiënë e i pu-
stalë èrënë già partutë.

Së prëparavë n'ata dërmutë pë 'ntèrrë,
ma, pruannë n'ata vótë, s'avvëcënavë a
n'autéstë, ca lë déssë ca s'u putijë purtà.

Pë scé da Inzanë a Tolvë ngèrëne, tann,
duije stradë: chëdda asfaltatë pë i ma-
chënë e nu tratturë mbrëcciatë, ca
pëgliavënë i pëllëgrinë quann scinn all'ap-
pidë dë nott. Cóss érë assaijë cchió córtë
e i nulëggiaturë, pë fa cchió viaggë, u
pëgliavënë anchë pëcchè érë abbastanza
percórrëbbëlë...

Quannë avinna partë, Gëgginë, pë farsë
quatt rësatë, prupunévë a Nanóccë...

— Së non vu stà n'ata nottë qua, ca mèzz
non cë në so' cchió, të pòzz purtà ijë e ria-
latë purë, pèrò aija fa chidd ca të dichë jië.

— Va bbunë patrunë, bastë ca më purtë!

Allorë u fèzë nchianà, vuttannëlë da nculë,
sópë a u portabagaglijë, e dòpp avèrlë
dëtt: — Stinnëtë —, l'attaccavë cumë nu
pacchë chë na zóca gròssë e fattézzë, pë
paurë ca nda na curvë së në cadijë e së
struppijavë. U povèraccë, cëtt! E tisë tisë
lassavë fa...

Sópë a córë tratturë, nda i misë èstivë,
quann érë passatë tròpp timpë ca non chiu-
vijë, u puluézzë érë assaië. A pidë érë
nintë, ma na machënë ca scijë vèlocë
auzavë tanta dë chëra polvërë ca a vèdèrlë
da luntanë sëmbrava na nòvëlë bianchë.

Gëgginë, po', chëra sérë, pë farsë quatt
rësatë, addó vëdijë ca u vrëccële érë cchió
sfrantumatë e ténijë cchió polvërë, së
mënavë éndë a tòtta vèlocità, guardannë
sèmpë da i spëcchijëtt ca "u pacchë" non
së në cadijë.

Quannë arruarënë a u paisë scënnèrënë pë
mminzë a u Corsë e nescijunë së n'addu-
navë dë nintë; ma quann së fërmarënë

nnantë a i dëfëcijë, succëdëvë tòtt córë
pruciss ca v'aggë appéna fërnutë dë cun-
tà.

Studintë sfasulatë e sfuttintë

di Michele Cerasuolo

(da Quadretti salernitani)

I prëncépijë dë giògnë èrënë arruatë.
L'ótëmë intèrrogazijónë alla scólë e po' finalmèntë a casa.

Tótt cuntèntë e allègrë, në truaijmë, i ssérë, sopë a u lungomarë dë Salèrnë, chijnë chijnë dë studintë.

I jnzanisë, quann n'acchiucchijajmë, èremë na mòrr e fèss a chi capètavë sòtt.

Së scëmijavë pë nintë e së sfuttinn në pécchë a chire povèraccë ca s'abbuscëcave-ne u ppane vènnènn gëlatë o u "spassë" (i nózzëlë de chëcòzz abbrustulitë).

Nu jurnë fózë u tórnë dë u povèrë Muscëchill. Erë nu vëcchiaridd, assumëglijavë në pécchë all'attorë Capannelle, dë L'armatë Brancaleone, ca gëravë chë nu

carrëtt dë gëlate ca sapinn sólë dë acquë e në pécchë d'addórë. Custavënë, allorë, dijëcë lirë, ma i facijë pure da cénchë.

Alla finë dë la iurnatë, tra studintgë sèmpë sfasulatë e turéstë... anzijë la zóppë.

Córë jurnë nui avimm occupatë dóijë panchinë — chi assëttatë au chianalë e chi sopë alla spaddérë — e së cuntavënë i solëtë barzellètt, tra nu sfottò e l'autë.

U vèdèmm spuntà, e a córë fracètonë dë Ròcchë lë mënëvë l'idea dë u gëlatë:

— Muscëchì vinë qua!

— Che bbulitë sègnurì?

— N'haija fa nu gëlatë pë ògnunë.

— Da quantë 'o fazz, da dijëcë lirë?

— Magarë! L'haija fà da cénchë...

— Va bbunë, comm u bbulitë? Mistë, a u limonë, a la pann (ca non sapijë dë nintë).

— No! No! Fall a u limónë. Óscë të faijë i soldë, vidë quantë në simë!

U vècchijë accumènzavë a prèparà i gèlatë e comë në facijë une, u passavë a chi në éré spruuéstë. Finë ca arruavë, chijanë chijanë, all'óteme, i primë avinn già fèrnutë, mangiannësë purë l'ostijë (u cónë).

Mo' sè trattavë dë pahà e Ròcchë accumènzavë a séggë.

Qualcunë non tènijë manchë nu sòldë e alla finë, dë lirë në mancavënë cénchë, ma i cunzègnavë u stèss a Muscèchill.

Cóss i cuntavë e...: — Ma comm?... Non so' giòstë?

— ...Chiss hamm accutë... non në tènimm cchiò. Së në vutë sòttasópë... non ènzë manchë nu cèntèsëmë, ma non tè prèucupà... u rèstë t'u dacimë la prossëma vótë.

— Sègnurì la scècólë è fèrnutë... e vuijè mò vë në jatë...

— E va bbunë! Saijë quantë në saraijmë rëmandatë... a sèttembrë hamma èssë già qua e qualcunë t'annucë u rèstë.

U vècchijë s'agguantavë i sòlètë, prima ca sparinn purë chidd, aggèravë u carrèt e runzèlannë e maldècènn së në scévë.

...

Pécca dòpp arruavë u vècchijë cu viulinë, sunavë sólë quatt nótë e sèmpë chèdd. Chë la custodijë du strumèntë 'ntèrr s'abuscècave qualche lirë pë campà... Pë ar-rutundà, vènnijë purë i santéll.

— Sègnurì accattatèvéll i santéll... tènghe a S. Antonio, S. Mattéije, la Madonn dë Pompei. Chiss v'aiutënë a èssë promossë!

— E quantë còstënë?

— Cijénchë lire l'unë.

— Chiss së trovënë gratis nda i cchijësë dë u paisë nustë. Së i vù tè në purtamë nuijè nu sacchè...

A stu pòntë, guardannësë tórne tórne, chë l'ucchijë fórbë:

— Sègnurì, ijë në tènghe purë unë spècialë ca nun së tróvë facilmentë, sèmbravë ca tènijë nu tèsórë... Ijè nu S.Ciro, prutèttórë dë i viulènéstë, accussé dècijë édd, ma pë chistë, së u bbulitë, m'avite rà quènnècë lire.

— Séeeee... e chi i ténë! Hammë lassatë da dà cénchë lirë purë a Muscèchill...

A sti parolë, immèdiatamèntë, mèttevë la custodia, chiusë, a tracoll e lèntamèntë e zuppijann në pécchè, s'alluntanavë.

Mèntre camënavë, mënann i pidë a i dijëci e dijëci, sëmbravë Charlòt, cuntënuavë a sunà u viulinë.

Sarrà statë u fatt ca sè scijë alluntanann, o la trèstèzz pë non avè abbuscëcatë nintë, ma u sunë ca primë sëmbravë lagnusë, mò érë strazijantë, parija ca sè chiangijë nu murtë.

Rè 'ntèllëggènzè mè puòijè

di Michele Cerasuolo

(da Quadretti aviglianesi)

La trattativè alla fèrè sè érè cónclusè e mò sè nè scinn, còcchija còcchija, unè ne pècchè cchiù nnantè, l'autè nu passè cchió ndrèt.

Pènzirè dèversè: u primè facijè dduijè còntè e penzavè a chè avija fa, u sècòndè scijè rusèquann e penzavè a cchidd ca l'aspèttavè.

Fóze n'attème... la zóchè allentatè... na strappatè, e u sècòndè se la squaglijavè. Tèntativè estrémè pe scapputtarséll da nu dèstinè ncèrtè!

Currènn currènn arruavè a u vòschè... la salvèzz! Accumènzavè a pèglijà spèranzè... Fòrse non tótt éra pèrdutè: putijè cuntènuà a vèdè ancorè u cijèlè sèrénè dè jurnè e stèddatè dè nòtt.

Cèrtè sè prèparavè n'èsèstènzè cchió cumplècatè; mò u mangià te l'aviva prucurà tó, non t'u putavènè l'autè, tótt i jurnè, frèttè, franchè e abbondantè... Frèchèsè! La lèbèrtà valè purè qualchè sacrèfècijè!

Pènzann pènzann, cuntènuavè a mbuscarsè, chè' la spèranzè d'alluntanarsè da còdd ca u scijè cèrcann... chiamannèlè e grèdann cumè nu paccè.

— Sè non aijnzè mò e primè dè mò fèss a tévè. T'aggia truà e tè fazz a pécca a pécca... a pastè dè sauzézz (sigh!).

Ma édd non u daciijè rèttè, anzè i gridè da na rēcchijè lè trasinnè e da n'autè l'anzinnè, e penzavè sólè a mètt quanta cchió strada érè pussébbèlè tra dè lorè. Currijè, u còrè martèddavè 'mpitt, ma non sè fèrmavè. A nu zòpènè s'abbuuèravè nè pècchè, ma pò rēpèglijavè a còrrè.

Érè passatè nè pècchè dè timpè e accumènzavè a èss cchió tranquèll. Sòtt a na

cèrzè sè rëfiatavè në pécchë e sè fèzè
n'abbunghijatè dë glijann; sarrà state ca
non ére cchió attaccatè... sarrà statè u pru-
fumè dë la lëbërtà... cèrtè si jè ca u sapórè
érè tótt n'ata cósè.

U pënzirè, nsèstèntè, pèrò, érè sèmpè u
stèss: alluntanarsè.

Rëpëglijavè a camènà, ma non sè n'accur-
gévè ca stacijè gërrann tórne tórne, e alla
finè sè rëtruavè faccia a faccia chë l'ò-
mènè, ca sóbbètè l'affèrravè pi rëcchijè e
sbuttann:

— E tó mè vulive frècà a mémè! Non u sa-
pivè ca alla finè tè truavè?

U purchè cèrcavè in tótt i modè dë
lëbbërsè, sapijè cchè l'aspèttavè, ma érè
inótèlè... Cód, mò, l'avijè affèrratè chë u
cudd e u tènijè strétt; sè dëbattijè, sè sfur-
zavè, ma non riuscijè a lëbbërsè, mèntrè u
patrunè sèntènzijavè:

— E che... tè vularriss lëbberà? No u
pënzà proprijè: RÈ 'NTÈLLÈGGÈNZÈ MÈ
PUOIJÈ FÓTTÈ, ma dë forza no... simm
para-gualè...

A sti pparolè, u pòvèrè anëmalè sè rën-
dévè còntè ca la sòrta sovè érè nda i
mmanè dë unè cchiù fèss dë édd e allorè,

rassègnatè, e móscè móscè, sè ne scévè
ngontrè... a u dèstinè!

38

Sèrijódd

di Michele Cerasuolo

Quann da zécchë lëggijë la storijë dë Pinocchijë, më fërmavë sèmpë a uardà i fëuurë stampatë.

A u capételë dë “U paisë dë i balòcchë” ngérë na trainèll chë dduijë ciucciaridd, chièna chjéna dë crëijaturë, guëdatë da n’òmënë, zécchë zécchë, tónn tónn e lócëdë lócëdë, chë nu baffètt finë finë e na coppelë ncapë: l’òmënë dë bórr.

Chissà pëcchë, a còss pënzavë sèmpë quann vëdijë passà a Serijódd; anzë, qualche vóte, nda la fantasijë dë mënënn, pënzave ca lë érë fratë.

Puglièsë, vraccòtt e chë nu mustazzill finë finë e furbèsche, tënijë nu nëozijë de frótt e vërdurë, ma scije gërann purë pë i stradë dë u pajsë, vënnènn la mèrcanzija sòvë.

Purtavë na sciarrètt zècca zècca, tratë da nu ciucciaridd sardagnulë, zécchë zécchë, adëguatë all’altèzza sòvë...

Sopë a u chianalë... cëpòdd, nzalatë, fënócchijë, vrucchëlë e patanë... patanë assaijë... érë u mangià prëncëpalë dë i pòverë. Assëttatë a na sëddanghë, po’, che i gammë appésë, édd... SÈRIJÓDD.

Gëravë la matinë, nda l’aria frëscëchë, pë u pajsë e i gridë sujë së mësçëcavënë chë l’addórë dë i fëcazz, ch’u pëmmëdórë ap-péna sfurnatë...

Dë virnë anzijë chë nu giaccónë córtë córtë, d’èstatë solë chë la cannuttirë.

Érë u timpë d’u: “chianë... chianë, senza fòdd!”.

La ciucciarèdd scijë sóla sóla, sënza comandë, chë nu bócsë nnante a u mósse; sapijë già cchë avija fa... rallëntavë ogni tantë e quann arruavë a nu casalinë së fërmavë ntótt e aspettavë ca s’accuglinn i fë-

mënë. Chèss, anzinnë comë sè truavënë...
chi chë la cucchiarèdd mmanë, chi chë u
pèttënë strétt pë cèrcà i pèdócchijë e chi
chë na crijaturë appéna natë nda la fass.

Ére nu spëttaquëlë a vèdè comë chë na
mana sólë vërvëlavënë ogni cósë, e chëdd
ca avijë scartatë cumma Lucijë ca “non
èrënë bbónë”, sè lë pëglijavë cummmà
Nunziell, ca i truavë ”spècialë” pë èdd.

Sèriódd guardavë, fumavë, e.... ncassavë.
U baffètt s’arrèccijavë, mèntre guardavë i
fëmënë ca capavënë nda la muntagnë dë i
patanë... chi ij vulijë gròss e chi zècchë,
chi ij vulijë giallë e chi bianchë... chi nòvë e
chi no!

Édd lassavë fa, sapijë già ca ognunë, alla
finë, truavë cchè lë sèrvijë...

Rècètavë muttitt puglijsë ca pécchë sè
capèscijnnë; na cosë, pèrò, érë cumprën-
sébbëlë: quann, cantann cantann, t’azzup-
pavë, sotta lènghtë, nu: “Non vë
ammùuënatë... non vë stancatë a capà...
CA SO’ TOTT TALË E QUALË!”.

39

Da u midëchë

di Michele Cerasuolo

Da u midëchë, tótt afflëtt e prëuccupatë...

— Dottó da qualchë timpë mëglièrëmë non sèntë cchió.

— E falla mënë qua ca lë dachë n'uchiatë.

— Iè na parólë... chëdd së vrëvognë... non vólë èss détt.

— E comë hamma fa...mmm... sintë në pécchë ...mò ca vaijë a castë pruvë a parlà a quatt mètrë, po' a trè, a duijë e dòpp më vinë a rëféré.

Zë Ménchë tòrnë alla casë e tróvë zë Dia-datë in cucinë...

— Pëccënë, chè së mangë óscë?

Nëscijuna rëspòstë.

S'avvëcinë a tre mètrë

— Pëccënë, chè së mangë óscë?

Macchè!

S'avvëcinë a duijë mètrë.

— Pëccënë, chè së mangë óscë? ... E nintë...

S'avvëcinë quasë a i rëcchijë dë la patrónë e grëdann:

— Pëccënë, chè së mangë óscë?

La mëgliérë....

— Ma së paccë, ca gridë dë sta manérë nda i rëcchijë... e CHE CAZZ, so' quatt vótë ca të rëspònn: PASTË E FASULË!

40

Cardill

di Michele Cerasuolo

(Riesposizione dialettale, da Michele Menchise)

Cardill, u ciucciaridd dè Sèrijódd, sè nē stacijè tranquéll da fóre, attaccatè, pè non u fa alluntanà, a na cascètèdd chē quatt patanè éndè. U patrunè, nda la staddè accère a u tabacchinè dè Pètòscè, preparavè na mèsurè dè biavè da mètè éndè a u bócsè.

A nu cèrtè mumèntè passarènè quatt uagliuncidd ca scinnè sciucann chē nu pallónè fatt dè pèzz attaccatè chē nu spaghè. Na pallunatè cchiù fòrtè arruavè nda i hamm du ciucciaridd, ca, spavèntatè, dézè nu zómpè chē i hammè dè grètè e accumènzavè a corr, pèglijann u capabba-scè, verse la chijsè. Mèntre currijè, la cascètèdd, trascènatè appirsè, l'azzuppavè a i hamm e códd, spavèntatè, accèllèravè an-

córè dè cchió. Cchió currijè, cchió sè spavèntavè e cchió accèllèravè.

Sèrijódd, intantè, anzutè forè, u currijè appirsè cu sècchiétidd dè la biavè mmanè. Tótt sudatè, scija grèdann a i crèstijanè:

— Fèrmatèlè, fèrmatèlè.

Ma chidd, crèpatè dè risè, non sè putinn ammantènè.

A Cardill po':

— Hiiscè, hiiscè... firmète, firmètè, féglijè... féglijè de granda cioccè.

Ma chi tè l'avija dà, códd spavèntatè non tènijè rēcchijè pè sèntè...

Sólè nnantè a la chijsè dè la Madonn, róttè u spaghè, la cascètèdd lassavè pè ntèrr e u ciucciaridd sè calmavè e sè fèrmavè.

U pòvèrè Sèrijódd, ca sfiatavè comè nu mantècè dè fèrrarijè, róss róss, cu fazzèlètt s'assuppavè u sèdórè.

Quann s'avvēcënavë, u pëglijavë chë la capèzz e, dòpp ca lë dézë, pë u nër-vusésmë, nu pimënë ncapë, chijanë chijanë, s' u purtavë a capammuntë.

L'èrèdètà

di Michele Cerasuolo

I hamm non cè scijnn cchió, ma u cèlèvridd funziunavè ancórè e la mèmmeri-jè turnava ai timpè dè primè... a chëra casarèdd alla sulagnè, zècchë ma bastèvèlè pè édd e chëra vècchiarèdd ca scijè tórne tórne, burbuttann, mèntre facijè i sèrvézijè.

Na camèrè pè u litt, na cucènèdd, nu gabènètt e la stanzè dè nnantè. A u fónn dè chèss, córè tavèlinè chë na lucè sèmpè appècciatè, purè dè jurnè, e tóttè chirè cartè ca n'avinn fatt cunzëmà gnòstrè!

Cartè dè storijè e dè canzunè, dè pruvèrbijè e dè muttitt, cartè allègrè ca tè facinn rirè e cartè amarè ca tè facinn aggrèzzèlà i ccarnè.

Cchiò nnantè, grètè la vètrinë, quatt siggè 'mpagliatè ca tè mèttinn a cuntatt c'u mónn dè da fórè. Sèggè ca accuglinn a tótt, éndè, a u calórè dè chëra bèlla stufè a

carosénè quann la vòrijè dè i Chijanè tè tagliavè i rècchjiè, e da forè, i sérè d'estate, chë i gèntè ca passavènè e s'assèttavènè. Siggè ca n'avinn accutè culè dè vicchijè... ormai murtè, ca cuntavènè... cuntavènè, e culè dè giovènè ca rèrènn rèrènn tè facinn scurdà i uaijè.

Avijè vultè bènè ai giòvènè fin dall'inizijè dè la mèssionè. Giòvènè dè la Coralè ca avijè crèatè prima, e dè la bandè doppè. Giovènè ca non lè facinn fa nu passè sènzè accompagnarlè, ca la sérè, dopp i sunatè, s'assèttavènè e lè facinn cumpagnijè, ca èrènè, sèmpè i lótèmè a scèrsènnè primè dè mènà u fèrrètt.

Giòvènè de la *Pro loco* ca l'avinn aiutatè a fa la fèstè pè u franchèbbóll dè la Cavad-din, e uagliunè dè la scóla ca avinn vèstè, pè la prima vótè, comè sè scrèvijè u dialètt inzanésè, i stèss ca avinnè rēcètatè córè bènèdètt "Primè l'amórè e po' Dìjè" che avijè scatènatè nu quarantòtt .

Ognè tantè s'affacciavènè pënzirè brótt, ma sóbètè arruavènè pënzirè bèllè e rëcchë dë suddësfaزيونè.

E s'arrëcurdavè dë u primè prësèpijè, mudèrnè, chë u funtaninè ca mënavè l'acqua vérè... chë i pulëziótt sópè i mótè, l'èlicottèrè, i cartèll stradalè ca sègnalavène da na partè Bètlemmè e da n'autè, a u cuntrarijè, Gèrusalèmmè. U prësèpijè ca chirè fètëntidd, "féglijè dë lócia lòrdè", trasutè, quann non 'ngèrè nësciunè, l'avinn arruamatè gèrann u funtaninè e spunzann tótt... I crëstijanè l'avinnè pëgliatè a rësate, pëcchè lórè non èrènè mai statè a San Gregorio Armeno, a Napulè, addó 'nda i prësèpijè ngèrènè purè i statuè, mudèrnè, dë Totò e dë donna Sufijè.

E po' la bandè e tòtt i rësate a Cacabòtt, a Casalasprè, a Palmirè, a córe cummèntè luntanè e chë nu puluèzz ca non s'aducchiavè nintè.

I bandéstè... uagliunè ca u vulinn bbénè vèramèntè!

Tótt fèrnutè.

Mo érè cambiatè tótt 'nda chëra stanzè dë u spézijè, da cchè, comè dëcijè édd stèss, u cèlëvriidd abbulavè ancórè, ma i hamm non sè n'afèdavènè cchiò. Purè qua u 'ngënuccijatorè e u tavèlinè fòrènè i primè

cósè ca vulézè, u primè pè dicè i razijónè a Crést... érè sèmpè nu prèutè, e u sècondè pè contënuà a scrivè, pè non fa sparé tótt chidd ca avije accutè, d'u mónn passatè.

Tutt summatè l'avinn trattatè bbun e don Ròcchë non sè lamèntavè.

Cèrtè... i iurnè passavènè e la matassè s'accurciavè. E chëra bënëdètta paura dë non rièscè a pubblècà l'ótèmè lavórè u... VUCABULARIJE, na fèlafantè dë nomè in dialèttè chë la spiègazionè vëcinè, ca sè tènijè sèmpè nzimèlè... s'u purtavè purè 'nda u litt.

E proprijè da sòtt i lënzulè, trëmèlann trëmèlann cacciavè, u jurnè ca sè érè fattè chiamà a Andréijè, corè scatafascijè dë cartè e nè i cunzègnavè decenn:

— Sèntè ca la matass staijè fèrnènn pëgliètè sti cartè e vidè chë haija fa...

— Ma no... chèss l'haija fèrnèscè chë i mmanè tóvè...

— Non è cchió pussébbèlè... Chèss iè' l'èrèdètà ca lassè ai uaglijunè... Non éijè èrèdètà dë soldè o dë pussiss ca non tènghè, ma dë... RÈCURDÈ, e lè mèttevè mmanè u mazzucchèlè...

Quarantótt órè dòpp... non c'érè cchió.

Zia Grazijë

di Michele Cerasuolo

Èrè già tòtt pròntè pè u battèsëmè.

La chjiësè érè statè addubbatè e la cèrèmonijè fèssatè pè i cénchë. I parintè èrènè tòtt già sópa pòstè, i zijanè, i nònònnè, u cumparè... s' aspettavè sólè a papà, mamme e u mènén, ca u stacinn prèparann.

U prèutè, don Luuéggè, stacijè già 'nda la sacrèstijè e zia Grazijè, la sacrèstanè (Zazóijè, pè l'amicè), avijè già apparècchiatè tòttè.

Èrè, chèss, na fèmnè autè sé e no nu mètrè e trèntè, tòtta pépè, azzarrèntè e dè na sèmpatija unèchë.

Prattèchë cchijó dè nu prèutè, canuscijè tòtt i funziunè. Crèsciutè 'nda na casa vècinè alla chijèsè, érè dèvèntatè sacrèstanè quasè pè... dèstinè.

Spéssè, 'nda i varijè cèrèmonijè, soprattótt 'nda i battèsëmè, sè sustètuijè 'nda i rèspostè a i papà e mamm giòvènè ca èrènè nè pècchè 'mbranatè.

Purè córè jurnè, dòpp i prèparativè, durantè la cèrèmonjè, rèspunnijè èdd, ma intantè scijè tórè tórè pè fa i varijè sèrvèziji. I rèspostè ormaijè i sapijè a mèmorijè e rèspunnijè sènza prèstà attènzijònè.

Stacijè gèrann tórè tórè quann u prèutè accumènzavè chë i dumandè dè ritè. Èrènè rèvoltè a u mènén, ma, naturalmèntè, avinna rèsponn i gènètórè, ca nè sapinn pècchè e nintè e allorè arruavè u rènfòrzè dè "Zazóijè".

— *Sei venuto per essere battezzato nel nome di Dio. Diventerai un bravo cristiano obbediente agli insegnamenti del Divino.*

— *Prometti di rinunciare ,da oggi al peccato?*

— *Rinuncio.*

— *Rinunci a Satana?*

— *Rinuncio.*

— *Rinunci alle opere cattive ?*

— *Rinuncio.* — èrè sèmpè la sacrèstanë
ca rëspunnijë.

§

A nu cèrtë pòntë...

— *Accetti il dono di Dio?*

Zìja Grazijë, mènrë scijë tórñë tórñë,
dëstratt, non sè érë accòrtë ca érë cam-
biatë u rëgèstrë dë i dumandë e chë la
vócë cchió fòrtë d'u sòlètë, t'azzuppavë
nu:

— RINUNCIO — ca fèzë lassà a tótt
quantë.

U prèutë, a stu pòntë, në pècchë nnërvu-
sitë:

— Grà... e chë so' mënütë a fa sti
crèstianë? a passà u timpë?

Zazóijë, tòtta ròss, érë na vampë dë fuchë.

Cunéglijè e fast food (dè mastè Tòninè)

di Michele Cerasuolo

Don Gënnarinè, u farmacéstè, avijè bèsu-
gnè dè nu lavóre dè falègnamè e scévè a
truà a mastè Tòninè.

‘Nda la putéijè, érè dè virnè, sè stacijè na
magnèfècèzè!

U frèdd non sè sèntijè pè nintè; ‘ngérè na
stufè, rëcavatè da nu fóstè dè chidd ca na
vótè sè usavènè pè mètt èndè la catramè e
sèccome i tavèlèdd, i pampóglijè e i
scècardè, non mancavènè, ‘nda i ijurnatè
frèdd scije a tòtta carèchè.

Primè d’arraggiunà dè i fatt lórè, u clientè e
u maestrè parlavènè d’autè, aspèttann ca
còss fèrnijè nu sèrvézijè ca non putijè las-
sà minzè minzè.

Don Gënnarinè, intantè sè guardavè tórne
tórne, chè curiosètà e a nu cèrtè pòntè,
gèrann l’ucchijè, sè n’addunavè, purè da la

pózzè, ca ‘nda n’angulè ‘ngérè na cag-
giólè.

Éndè stacinn na dècinè dè cunéglijè, qual-
cunè cchió zécc, autè già prontè pè la ti-
jèllè. Chiss ótèmè sè vèdijè ca èrènè lèscé-
tèmè, chè nu pilè lucèntè, pulitè e bèll
léscè léscè. Erènè trattate bbun e guvèr-
natè cèrtamèntè che ròbb bbónè.

Don Gënnarinè sè rëvulgévè allora a mastè
Tòninè:

— I criscè sèmpè i cunéglijè?

— Ca sé, tantè ‘nda la caggiólè non dannè
fastédijè a nescijunè... accusé mangiamè
rròbba nòstè e sparagnamè dè scé alla
vècciarijè... la famégliè iè chiuttòstè
gròss...

— Cèrtè... ma non so’ nè pècchè fastèdi-
jusè da crèscè? ... L’haijè assést,
pulèzzà...

— Beh! në pécchë dë pacijènzë 'ngë
vólë... ma po' vénë mëglièrëmë a darmë
na manë ogni tantë.

— E pë mangijà t'haija prucurà u cibë, a sè-
condë dë la grannèzz' dë ognunë... dë la
razz... Mangënë tòtt i stèss cósë?

— E che në saccë, jë...

— Comë non u ssaijë! E non lë prëparë tó
u mangià?

— Séee, avijë ènzë paccë! No dòttó, ijë
aggë rësoltë dëvèrsamëntë...

— Ah!... E cómë?

— Ca lë dachë n'èurë appëdunë e së la
vèdënë lórë!

‘Mpa Dunatë

di Michele Cerasuolo

Érë la vëscélijë dë Natalë.

Ijë e Pënoccë stacimm sulë sulë c’u bar-rést ‘nda u cafè. Facijë nu frëddë... e la sólëtódënë, chëra sérë, sè sëntijë ancorë dë cchió.

A na cèrt’ órë dëcëdèmm dë scérnë a sèntë na mësë e accumënzamm a scënn vërsë la chijësa madrë.

L’atmosférë, ca mò non ‘ngéijë cchio’, tannë, prima du tërramótë, ‘nda u paijsë vëcchijë, abëtatë, e ch’i frëstirë ca tur-navënë pë i pë i fistë, sè sëntijë eccómë!

Strada strada, l’addórë dë i pëttëlë ca sè sfrëscinn proprijë la sérë dë la vëscélijë ‘nda l’uglijë nuvë ca sapijë në pëcchë d’a-marognëlë tē ‘nduravë u cappott... i cantalëzzë ca mëninnë da i cantinë e i vóccë ca ‘nda la nëglijatinë sè sëntinnë da fóré i

pòrtë quann passaijvë da nnantë, crëavënë na cèrtë atmusfèrë.

Purë ijë, mèntre camënavë, m’accumënzaijë a sèntë chë l’anëmë cchió lëggërë.

Chianë chianë arruammë, tra na chiacchijërë e n’autë, alla chijësa ca la mësë érë appënë accumënzatë e ‘ngérë nu sacchë dë gèntë; lassammë grètë pë fa pòstë a i vëcchiarèdd ca cuntënuavënë ad arruà e në sëntijmë la mësë.

A nu cèrtë mumèntë, vëdèmm trasé a ‘mpa Dunatë.

Vascëlidd, tótt pilë, i capédd nijurë e réccë e chë na varva mèzza bianca, m’arrecurdave a cèrtë futugrafijë d’u Nègóss Hailè Sèlassié, ca avijë vëstë tanta vótë ‘nda la sèzióne dë i cumbattènt.

Furëtanë e vacantijë, la sérë scija a mangià na cósë alla cantinë. Quannë stacijë fóré, a S. Përcuchë, s’arrangiavë da sulë, ma i sé-

rë e i iurnë dë fèstë sè la dacijë ‘nda Na-
talécchijë.

Purë chëra sérë sè érë alluggiatë ddà e
mangiann mangiann avijë scambiatë la
vëscélijë pë la fèstë, pëcchè sè èrë già fatt
nuvë nuvë.

U vëdèmm trasé già traballan, ma pë fur-
tunë u tragétt érë córt, pëcchè nnantë non
c’èrënë pòstë pë assëttarsë; sè fërmavë
grétë alla pòrtë e sè në mënèvë addu sta-
cimm nuijë ca ne canuscijmm.

Alla primë ucchjiatë già capèmm ca la
sëratë avja èssë muvëmëntatë! Quann
s’avvëcënavë, po’, n’addórë dë sfréttë e
na pózz dë mirë... e che vulivë sëntë cchió
prufumë dë ‘ncinzë...

Comë s’accustavë vulija attaccà a parlà,
ma a nu sègnë miji sè stézë céttë e tran-
quëllë, ma duravë pëcchè.

Alla finë dë la Santa Messë, primë dë
darsë l’augórijë, cë fózë la Bënëdëzionë.

U sacèrdótë, quann rëcëtavë l’uffècijë, tēni-
jë nu módë dë parlà në pëcchè a
cantëlenë, e cchio’ dë qualchë vótë la ca-
dènzà sóijë tè facijë pënzà a “*I Watussi*” dë
Eduardë Vianèllë (... *Alle porte del Kiliman-
giaro...* vë l’arrëcurdatë?).

Chëra sérë sëmbravë pròprijë ca cantavë
chëra canzóne quannë déssë:

— IL SIGNORE SIA CON VOI...

— ... PARAPONZI PONZI PO’! – sè n’an-
zévë grëdann a tunë córë pëddarulë dë Du-
natë, ca érë annëglijatë còmm a chë, ma
tēnijë na rëcchijë ca funziunavë na mëravé-
glië.

Nu sëlènzijë dë tombë!

U prèutë, ca avijë ‘ntisë tótt... sè fërmavë
e sëntenziavë:

— *Ecco... I cretini non mancano mai!*

lë e Pënoccë fòdda fòdda u pëgliamm e
nu trascënamm da fórë... E chë, sè në vu-
lijë ènzë?

Dë bèllë gènijë ca avija dà l’augurijë...

‘Mbrijachë sé, scustumatë no!